

igil'ed

11

1940

»VIGRED«, letni list »Modno in Krojno ter Vzorčno prilogo. — Izhaja vsak mesec. — Naročnina znaša Din 25.—, »mesečno prilogo Din 50.—. Če se naroči 20 izvodov (brez priloge) pod enim naslovom, le Din 20.—. Za inozemstvo Din 32.—, s prilogo Din 64.—.

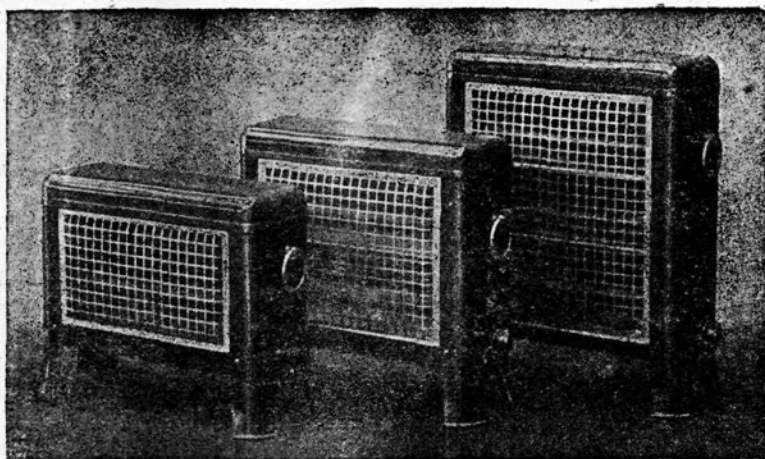
Izdaja konzorcij »Vigredi« (Vida Mašič) v Ljubljani, Pražakova 8. Uredništvo (odgovorna urednica Zora Poženel) in upravnništvo Pražakova 8. Telef. št. 4034. Tiska

Misijska tiskarna v Grobljah. — Za tiskarno odgovarja A. Trontelj C. M.

Sklep uredništva 10. dan prejšnjega meseca. Rokopisov uredništvo ne vrača, nena-ročenih prispevkov ne honorira.

Rokopisi in vsi dopisi, ki se tičejo vsebine lista, naj se naslove na uredništvo, vsi dopisi glede priloge na upravo. Naročila, reklamacije in naročnino sprejema uprava »Vigredi«. Uredništvo in uprava: Pražakova, 8.

VSEBINA: Med grobovi (M. Berce-Vrabič). — Nagrobni križ (F. Neubauer). — Izseljeniška nedelja (A. B.). — Svetniki gledajo (F. Neubauer). — Za kruhom in lučjo (J. Plestenjak). — Domotožje (M. Žnidaršič). — Marija (F. Kunstelj). — Večerni Ave na grobovih (F. Neubauer). — Prenašanje in prevažanje bolnikov (M. S.). — Ta mesec je skrajni čas (Glinškov Janez). — Moj rojstni kraj. — Nekaj o umetnem kovaštvu. — V naših domovih. — Za pridne roke. — Jesen na domačem vrtu.

**Za
jesenski
čas so
naj-
udobnejše
električne
peči**

Cena toka je zelo nizka in znaša le 90 para za kilovatno uro. Preko 80% popusta na ceno toka za luč. — Zahtevajte poseben števec za peči čimpreje. — Oglejte si našo zalogo ELEKTRIČNIH PEČI, ŠTEDILNIKOV in drugih aparatov

Toploto dajejo **tako!**
Dima nič ne dajejo
Izgubo nam prihranijo

V PRODAJALNI MESTNE ELEKTRARNE
MESTNI TRG LJUBLJANA
MAGISTRATNO POSLOPJE

Figured

LETO XVIII.

LJUBLJANA, 1. NOVEMBRA

ŠTEV. 11.

Marica Berce - Vrabič:

Med grobovi

Življenje je stremljenje, življenje je hotenje; delo in trpljenje in ljubezen je življenje.

Pota in ceste vodijo skozi življenje. Ceste so različne, kot so različna stremjenja, različna so hotenja, kot je različno delo in smoter in uspeh — cilj življenja pa je eden: *Večnost*.

Človek je postavljen v življenje, pot pa si izbere sam. Nekateri hodijo po širokih, belih cestah. Dobro se jim »godi«. V svetlih oblačilih so, brez žuljev in gub. Njih stremljenje in hotenje je: »živeti«. Prijetno jim je in zaščiteni so, pojo in se smejo...

So pa naporna pota od trpljenja zvita, in zmaličena od muk, kot so potniki zgarani, skrivljeni in trudni od naporov in premagovanja. Ti nimajo prijateljev, prerrevni so in preresni. Tem se trdo zaslužene dobrine podarjajo kot miloščina in vsak se upa spotakniti ob nje, saj zanje mnogokrat ni pravice.

Trpini, katerim bereš v očeh prestano — in veličino vere v večnost, odpoved in moč nesebične ljubezni, so zamišljeni v svoj smoter, ti ne poznajo razposajenosti — zato so zbrani. V koraku se jim pozna odločnost in jasnost stremljenja in jeklenost volje. Ti so si v ognju trpljenja skovali življenjska na-

čela, vsa trdna in neupogljiva, ki so jim kažipot skozi viharje, čeri in naporov polna pota v večno življenje.

Ob Vseh svetih pa vsakemu, na različnih poteh in cestah vsaj za trenutek zastane korak — — — duh se umakne iz vrvenja v zatišje grobov — — — kjer se končno stekajo vse ceste in pota, skozi skrivnostna vrata v — večnost.

Grobišče je zatišje, a za Vse svete oživi. Med grobovi se zbirajo znanci in potniki — in oni, ki zvesto ljubijo.

Ljubezen veže in ljubi preko grobov. Bolj kot kdaj se iskreno nagne h grobu ob Vseh svetih, da se nemoteno razgovori in izpove ljubljenu. Številni vzdihli izzvene in neštete solze utonejo v gomilo — — — Marsikatera tožba in prošnja prodre v globino in iz grobne ožine odmeva zvestoba, tolažba in upanje.

Znanci slone ob križih. Boleče odmeva pretrgana vez. Ni ga, ki je bil dober tovariš...

Grobovi pa vsem razodevajo skrivnosti — in resnice, tudi to, da vsakega pot se konča med križi grobov. — Tu se trpinu osuše znojne srage, tu najdejo preganjani mir in trudni počitek, od bolečin strte dvigne Go-

spod. Vsak, tudi mogotec je in bo odgovarjal za svoja dejanja...

Popotnike med grobovi prevzame, drami in pretresa razodetje grobov — grobovi uče, svare in opominjajo.

Franjo Neubauer:

Nagrobni križ

Čeprav bo nad grobovi
razgrnjen plašč meglen,
čeprav solze otožne
rosila bo jesen.

Če lučke bo žareče
hladan ugašal piš,
moj duh bo vendar vedno
strmel v nagrobni križ.

Gospod! Naj bo strma in trnjeva pot! Palica dela in blagoslov križa naj me spremlja in trpljenje naj mi jasni ozračje, da vidim in hodim Tvoja pota, da mi bo grob veselo upanje večnosti, ki si ji vsebina Ti — neskončna Resnica in Lepota.

Nad njim ni sonce nikdar,
zakrito od meglá,
nobena bridka žalost,
ne toči tam solzâ.

In naj cvetovi zadnji
strohnijo vrh grobov,
moj duh, sred bujno krasnih
cvetočih bo vrtov.

A. B.:

Izseljeniška nedelja

Kakor vsako leto, tako se tudi letos na izseljeniško nedeljo spominjamo vseh onih naših dragih, ki so morali zapustiti dom in rodno grudo in so se podali v tuje kraje za kruhom. Na ta dan se jih vsako leto spominjamo z vso ljubeznijo in če nas drugače še tako delo in vsakdanje skrbi odvrtaajo, na današnji dan jim pišemo obširno in pristrčno pismo v dokaz, da jih nismo pozabili, da mislimo z iskreno ljubeznijo nanje, da bi jih prav kmalu radi zopet imeli v svoji sredi. Prav tako pa tudi od njih, naših dragih, prav za današnji dan pričakujemo čim obširnejšega poročila, da smo tako vsaj po pisnih in v duhu zvezani, zlasti pa, da se zopet med nami obnove one pristrčne vezi, ki so jih razdalja med nami, delo in skrb za obstanek v dobi enega leta tako zelo razrahljali.

Za te stike skrbi in jih vsako leto z vso ljubeznijo obnavlja naša izseljeniška matica, Rafaelova družba. Vigred se vsako leto s posebno ljubeznijo spominja slovenskih deklet v tujini.

Znano nam je, da je vse od tedaj, ko je nujna potreba pognala vse odvišne delovne moči z doma, dotok mladih podeželskih deklet v mesta dan za dnem močnejši. Očividno pa nam postane, koliko hudega je moralo to

veliko število deklet v mestu prestat, če se je v teku let izkazala potreba po resnični in dejanski pomoči zanje. Spočetka je prihajala ta pomoč le od posameznikov in le v poedinih slučajih. Kmalu pa, ko je bila potreba po pomoči vedno večja, se je začela ta organizirati, ponajveč v ženskih društvih, katerih članice so imele največ srca in usmiljenja za bedo svojih sester.

Te so spoznale, da je mesto in tujina sploh važna za razvoj mladega človeka. Razne možnosti za nadaljnjo izobrazbo, različne vrste služb in poleg tega neka samostojnost in pa potreba, da se v novem položaju, v novem poklicu osamosvoji, da se sama spozna v mestni vihri in se zna varovati: vse to vzgojno vpliva na mlado dekle, jo tudi telesno izuri, pa le tedaj, če so temelji z doma trdni, če ima življenjske potrebščine zagotovljene in če ima za svoj prosti čas potrebno oporo in je v sebi trdna in dozorela, značajna.

Prav članice ženskih društev pa so v pre mnogih primerih opazile, da je takih trdnih in zrelih deklet, ki prihajajo v mesto, le nekaj, druge pa bi potrebovale opore in nasvetov tudi še potem, ko so se ustanovila razna poselska in služkinjska društva, ki pač ne morejo vseh zajeti. Zato so vedno bolj

iskale prilike, kako bi mogle tem, ki so prepuščene same sebi, nuditi oporo in pomoč.

O tej in taki pomoči smo imeli priliko slišati in čitati v poročilih z raznih tujih krajev in niti na misel nam ni prvotno prišlo, da bi bilo kaj takega tudi v naših krajih treba, dokler nam niso nekateri težki primeri tudi v naših slovenskih in jugoslovanskih mestih odprli oči. Tudi naše slovensko ženstvo je želja in potreba po zaslužku poslala iz tople domače hiše v svet, v tujino. S tem se je pa tudi zanj začela nevarnost, ki jo ima tujina za vsakega človeka. Neizkušeno, lahkoverno, a pošteno slovensko dekle je tako videlo tudi vso svojo okolico. Prepo-

Doslej je bilo deklet v krogu družine, prijateljic, znank iz domačega kraja. Življenjska pot, versko življenje doma, naziranje o pravici in krivici je bilo jasno začetano. Okolica, v kateri je živel, ji je bila znana in ni zahtevala nič težkega od nje. Zdaj pa pride vse novo in zahteva odločitve od nje same. Tam kino z vabečimi slikami, tu godba in ples, veselje in smeh. Ali ne bo tu tudi zanjo vsaj nekaj veselja? In bo lahko pozabila vse neprijetnosti v službi, ves trud pri nenavadnem delu, mraz in puščobo svoje podstrešne sobice s šepasto in polomljeno opravo, vso zapuščenost, vse domotožje? Pa bodo dobri in prijazni ljudje okoli nje, ki

Hrepenenje preko morja.

gosto pa je padlo v roke brezvestnim ljudem, ki so jo izkoriščali in pogosto tudi moralno upropastili. Razna ženska društva so sicer s svojim izobraževalnim delom v marsičem odpirali oči, pa bodisi, da to delo ni vseh doseglo, ki so odhajale od doma, ali jih je premotila toliko obetajoča tujina: kratko in malo, vedno več je bilo tistih, ki so potrebovale pomoči, nasvetov, navodil, razlage in svaril.

Vsakdanje izkušnje kažejo, kako podeželska dekleta hitro odpovedo, ko pridejo v mesto v nove razmere. Že skrb in trud pri iskanju delovnega mesta jih oplašijo in spravi z ravnovesja. Kako težko pa je za mladega človeka ostati miren in hladnokrven nasproti vsem vablјivostim mesta in njegovih zabav!

ji gotovo privoščijo razvedrilo, pa bi se teh bala, ko vendar pravijo, da je veselica nalašč za taka dekleta, ki so v tujini tako sama? — Polagoma in počasi, pa vedno bolj gotovo dobiva novo premoč tudi v mišljenju in pre-soji mladega, neizkušenega dekleta...

Ko bi vsaj starši, zlasti mati, pred odhodom hčerke v tujino premislili v zavesti svoje dolžnosti, če je pač deklet po svoji naravi, svoji starosti in vzgoji dovolj trdna za težave, ki jo čakajo v tujini! In če je za njen razvoj prav tujina najprimernejša!

Če se po resnem premisleku prepričajo, da je odhod v tujino potreben in koristen, potem naj pa tudi za tako pot vse pripravijo.

Za to jim je na izbiro mnogo sredstev. Že kakih 40 let se vedno gosteje razpleta po ce-

li Evropi in tudi že po drugih delih sveta mreža društvenih naprav za varstvo deklet, ki so namenjena prav dekletom v tujini. Kol. misijoni so na razpolago prav dekletom in ženam, pa tudi otrokom in sploh vsem pomoči potrebnim potnikom, v vseh dvomih in težavah: pomagajo pri prestopih spremljajo v mesto, pomagajo poiskati službo in pri raznih potih k javni upravi, skrbе za zavetje in posredujejo vso tisto pomoč, ki jo deklet trenutno rabi. Kolodvorsko pomočnico je spoznati po belo-rumenem znaku na rokavu. Belo-rumeni plakati po kolodvorih opozarjajo na K. M. in njegovo delo in na društva za varstvo deklet, ki so v tej državi ali deželi.

Socialno-karitativne, uradno priznane posredovalnice društev za varstvo deklet posredujejo dekletom službe, v katerih jih še pozneje obiskujejo socialno-karitativne delavke, da jih obvarujejo katerega koli izkoriščanja, pa tudi nevarnosti, ki morejo nastati iz službenega razmerja. Vsa ta društva imajo tudi v svojih prostorih primerna shajališča, kjer se zbirajo že v službah zaposlena ali tudi brezposelna dekleta k pouku, predavanjem, tečajem, kar vse jim koristi za nadaljnjo izobrazbo in za izboljšanje njihovega delovnega mesta. Domovi za varstvo deklet skušajo potujočim, ali v kraju uslužbenim ali tudi brezposelnim dekletom nuditi res nekoliko »doma«, ali vsaj nekoliko domačnosti, ki je, žal, pri tujih ljudeh povečini pogrešajo.

Tudi za delavska dekleta, ki niso v službi v družinah, ampak v tovarnah in trgovinah, se trudijo društva za varstvo deklet prav posebno še prve čase po prihodu, da jih vpeljejo v dobra društva, kjer med mladimi, veselimi sovrstnicami najdejo dovolj razumevanja, veselja in zabave, pa vselej tudi ljubeznive domačnosti.

Vse te pomožne naprave, namenjene dekletom v tujini, pa so v tesni zvezi med seboj. Tudi z inozemstvom so v stalnih stikih. Navadno v vsaki župniji ženski odsek, deklški krožek, Marijina družba i. dr. vsem dekletom, ki hočejo v svet za kruhom, pripravljajo pot. Pri nas se z zaupanjem lahko obračajo na centralno Društvo za varstvo deklet v Ljubljani, Pražakova 8 in povprašajo, kakšni so tam izgledi za službe za taka dekleta, ki mislijo oditi iz tega kraja. Šele tedaj, ko od tam sprejmejo ugodno poročilo,

se dekleta odpravijo v mesto, potem ko jih doma v društvu v vsem potrebnem pouče. Če pa pride neugodno poročilo, naj ne odide nobeno dekle v mesto, ampak naj se v domačem kraju pripravljajo na raznih tečajih in predavanjih na svojo bodočo službo, ki bo tem boljša, čim bolj izobraženo bo deklet vanjo stopilo. Tako vrše naša ženska društva važno obrambno (preventivno) delo.

Ko je tako v kraju, v mestu pripravljena služba ali delovno mesto za deklet, ki ima iti od doma, tedaj domače društvo še oskrbi varno pot do tja: izroči jo Kolodvorskemu misijonu, ki jo čaka na kolodvoru in jo pelje na službeno mesto.

Vse to delo pa je bolj zunanje. Najvažnejša priprava za odhod dekleta v tujino pa je v materinih rokah. Njena sveta materinska dolžnost je, da svojo hčer pouči o vsem potrebnem, kar bi ji zaradi nevednosti moglo škodovati. Opozori naj jo na vse nevarnosti, ki jo čakajo v tujini, na vse številne zanke, ki jih ji bo nastavljala le-ta in pokvarjena okolica. Prav posebno pa naj jo opozori na to, kje bo našla najzanesljivejšo oporo, namreč v Bogu, cerkvi in molitvi. Pove ji, da ob odločilnem trenutku ne bodo odločevali tuji ljudje, ki naj se še toliko trudijo za njeno varstvo, ampak ona sama. Zato naj ji osveži vse tiste moralne moči, ki ji bodo pri tem v oporo. Tako odide deklet notranje in zunanje dobro pripravljeno v tujino, kjer je tudi že pripravljena za njeno potrebna zaščita.

Če smo v teh vrsticah opozorili na pripravo dekleta za odhod v tujino, moramo h koncu opozoriti tudi dekleta same:

Verjemite temu, kar vam doma izkušeni in dobrohotni ljudje svetujejo s tisto zaupnostjo in lahkoovernostjo, ki jo tako rade izkazuje tujim ljudem! Verjemite, da so ti dobrohotni nasveti nesebični in le vaši koristni namenjeni, dočim je vsa prijaznost tujcev le sebi namen.

Nikoli se ne zaupajte ljudem, ki jih ne poznate!

Nikoli ne hodite z njimi v gostilne in zabavišča!

Slovenska dekleta držite skupaj!

Druga drugo spominjajte na dom in domače!

Ostanite zveste svoji materi, svojemu domu, svoji veri, svojemu Bogu!

Svetniki gledajo

Ko več viharji debel
in vej ne vijejo,
svetila nebna mirno
na zemljo sijejo.

Izmučil vse nam misli
in srca je vihar
in blisk se vedno vžiga
in nov grmi udar.

Svetniki, mi zaupno
oziroma se v vas,
miru, tolažbe željni
za ta smo strašni čas.

Pogledi vaši svetli
obljubljajo nam dan,
ko bo za nas trpeče
vihar in mrak končan!

Jan Plestenjak:

ZA KRUHOM IN LUČJO *(Nadaljevanje.)*

Janez in Lojze sta se motala pred hišo, popravljala skladovalnico drv, mati pa je nabirala ščavje za kravo.

»O, že nazaj?« jo je ogovoril Janez, ki je imel le še bore tri dni počitnic.

»Bal sem se že, da so te kar obdržali!« je zamomljal Lojze; njemu je bilo najbolj hudo, kadar ni bilo Tinca doma. Sedaj bo šla, morda tako daleč, da še do nje ne bo mogel. V Loki jo je videl vsaj vsako nedeljo in vsak praznik in še med tednom ga je zaneslo v mesto.

»Tako hitro pa ne gre! Ampak v treh tednih pa že dobim dekret. Na Dolenjskem sem dobila. Tako visoko je tam ko na Osolniku. In sama bom tam!« je hitela Tinca in vsa je bila rdeča in vroča.

Mati jo je pozdravila z zaskrbljenim nasmeškom in se kar čudila njeni močnatosti.

»V Zarečje v dolenjskih hribih so me namenili, mati!«

»Bog nas varuj, jaz sem pa mislila, da boš v mestu dobila,« je zastokala mati. Tinca se ji je zasmilila, ker bo morala v hribe in bo sama in k njej ne bo mogla ne ona ne Lojze in ne Janez. To ji bo dolg čas!

»V mesta pridejo že starejše. Tudi meni je obljubljeno za kasneje. Za začetek pa moram biti zadovoljna z vsem!« ji je razlagala in mati ni mogla razumeti, da je Tinca tako mirna in srečna, ko vendar ve, kam bo morala in zraven tega še tako daleč. Prav v dolenjske hribe.

»To se boš naveličala!«

»Ne bom utegnila misliti na to, preveč bo

dela!« se je smejala Tinca, položila na mizo belo štruco, materi pa odmotala ruto.

»To sem pa za vas kupila!«

»Joj, kako je lepa!« je izjecljala mati in sta pritrdjevala Lojze in Janez.

»Ampak ta ni zame! To je za mlada dekleta!« se je muzala, pa jo že pomerjala in kar samo jo je zaneslo k ogledalu.

»Mati, za deset let ste mlajši!« ji je ponagajal Lojze, mater je pa rdečica oblila.

»Res, res, mati!« se je vtaknil še Janez. Tinca pa je molčala; dobro se ji je zdelo, da je kupila ruto, nič koliko ji je ustregla.

»Zime se bojim!« je mati nenadoma zavzdihnila in si odvezala ruto.

»Zakaj?« je zbolelo Tinco in šele tedaj se je spomnila, da je trudna in lačna. Janez in Lojze sta že otepavala štruco.

»Tako dolga bo. Z Lojzetom bova pa sama in še njega ne bo podnevi doma!« ji je zadržtel skoro jokavi glas, da so se otroci nenadoma spogledali. »Že vem, na starost bom čisto sama!« je glas že očital, njene oči so pa obvisle na Tinci.

»Za počitnice pridem vendar domov!« je Tinca skoro čisto tiho izgoltala ter skrila obraz; mati se ji je zasmilila in rada bi ostala pri njej in ji pomagala.

»Mm...!« je mati le zamrmrala, besede so ji že v grlu zamrle.

Tiste dni se je Tinca vsak dan pripravljala in mati je pomagala; na tihem pa ji je večkrat kanila solza na Tinčino belo perilo, na knjige in na samostanske spomine.

»Bog bodi z njo!« je prosila in se bala dneva, ko se bo morala posloviti in ko bo Tinca šla na pot — za kruhom.

VI.

V svet!

Tiste dni Lojze ni mogel delati in tudi materi se je vsako delo zapletalo. Tinca je to občutila, vendar je skrivala. Tudi njo je zdaj in zdaj zaskrbelo in misel, da bo morala z doma, ji je bila grenka.

»Pa srečno!« se je poslovila od Lojzeta, Janez je že prej odšel v šolo, mati ji je pa pomagala do postaje. Lojze se je ponujal, pa mati ni odnehala, hotela je biti s svojo Tinco še te zadnje ure. Toliko jo mora še vprašati, toliko še naročiti in to more le ona!

»Ti si pa Janeza spremljal in sem jaz varovala!« jo je zabrusila Lojzetu in od joka krvave oči so se ji za hip nasmehnile.

Med potjo sta le malo govorili. Začeti ni mogla mati, upiralo se je pa tudi Tinci.

Jesen je bila sončna in njive so bile že skoro prazne in so izdihavale mehko soparo. Sora je bila nizka, pa srebrna in prod ob straneh se je svetil v soncu.

»To je lepo!« je izgovorila mati.

»Pa res!« je odvrnila Tinca in njene mokre oči so begale po njivah in ozarah.

Na postaji je čakalo le nekaj ljudi, med temi tudi loška potovka.

»Bog daj, Bog daj!« je zagostolela po svoji navadi, drobila in hitela, da ji nihče ni mogel v besedo.

»Kam pa, kam? V Ljubljano?«

»V službo!« je Tinca dejala tiho in gledala proti žabniškemu polju, po katerem je že sopihal vlak.

»Tako, tako! Daleč?«

»V Zarečje! Na Dolenjsko!«

»Lepo bo tam!« je zatrjevala potovka, čeprav še nikoli ni bila v Zarečju in o tem kraju še slišala ni. »Lep kraj mora pač biti, če ima šolo!« si je mislila, Tinca ji je pa tiho pritrjevala; mati je bila nejevoljna, ker ji je klepetulja ukradla še zadnje minute, ko bi bila s Tinco lahko sama.

»Z Bogom, mati, saj vam bom pisala!« je izgovorila Tinca, ko je stopala v voz, mati ji pa podajala veliko košaro, vse premožene nove učiteljice.

»Na Boga ne pozabi!« je jecljala mati, si brisala solze in ji nerodno stiskala roko.

»Mati, ne bojte se zanjo!« je žlobudrala potovka, mati je pa ni slišala. Vlak je zapiskal, kolesa so zaškripala, ona je pa ko okamenela stala na belem pesku in nepremično strmela v voz, ki je vozil njeno Tinco.

»Marija pomagaj, nisem mislila, da bo tako hudo!« si je šepetala, ko jo je železničar podil s proge.

Tinca je pozdravljala skozi okno, toda mati je najbrž ni videla. Klepetuljasta potovka se je zažujnjala z ženicami v vozu in Tinco kar pozabila. Tinci je bilo prav, misli so ji bile pretežke in ne bi mogla odgovarjati.

Ljubljana je bila to jutro še meglena in skozi tenko sito te sivine je Tinca opazila grad, ki ga je sonce že obsevalo. Pregledala je karto in kar nič se ni obotavljala po ulicah, nič jo ni zanimalo. Svojo košaro je oddala pri Češnovarju, kot so ji sporočili, domačin iz Zarečja ji jo bo pripeljal spotoma, zakaj da bi se učiteljica mučila z njo.

Zanimal jo je svet, ki ga še ni poznala, in zato se ni ustrašila poti čez hribe do Grmade in od tam potem v Zarečje. Tak je bil njen načrt in kar dober in lep se ji je zdel.

Kresnila jo je po blatni izanski cesti, pot se je vlekla v večnost, pa tega ona ni opazila. Toda zaradi megle se ji je zdela pot zdaj pa zdaj dolgočasna, pokrajina je bila zanjo nekam čudna. Hiše so se stiskale v močvaro, skozi meglo so se prepeljavale vrane, v naglušno ravan se je zamolklo vlekle pasje lajanje in cviljenje.

Iz gostilne ob cesti je zaudarjalo po kislem vinu in slabem žganju, na pragu se je razgledovala zaspana dekla.

»Kje naj zavijem proti Grmadi?« jo je pobarala Tinca.

»I, na levo čez mostiček in potem na desno kar v klanec. Pot je markirana. Stana z Grmade je poskrbela,« je zavijala dekla in se odmikala, kakor bi hotela reči: »Gospodična, nič bi vam ne škodoval požirek brinovčka! Še je čas, preden se zakadite v hrib!«

Tinci se je govorica čudna zdela in skoro težko jo je razumela.

»To je pa že nekaj drugega!« jo je prešinilo, ko je jela zasajati okovane čevlje v hrib. Sonce je grelo premrlo drevje in vidno pilo meglo. Cesta se je zgubila v njej in tudi hiše so utonile v njej.

Z drevja se je utrinjala rosa, sinice so se grele na soncu in pozdravljale dan.

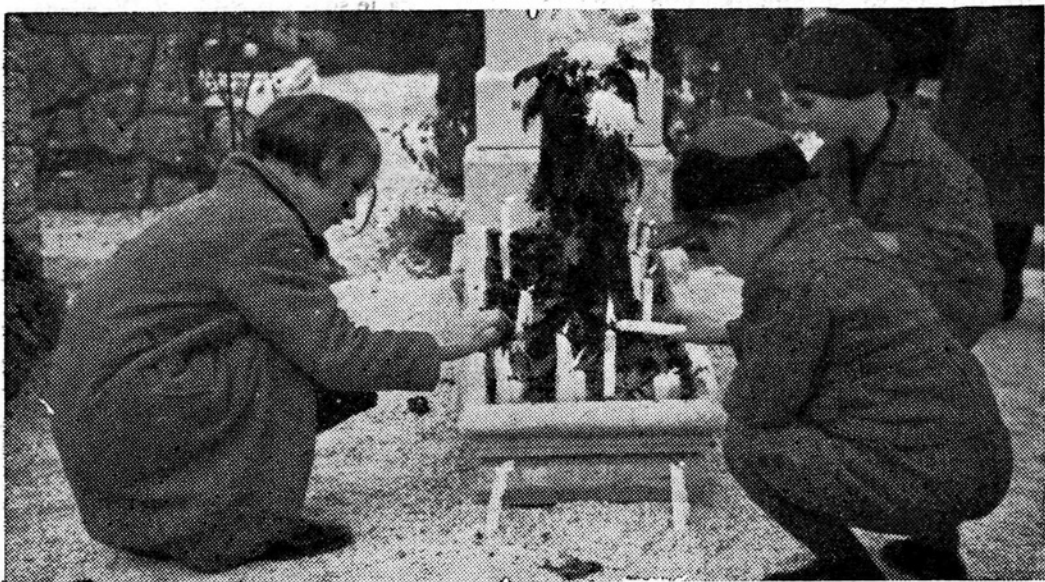
Tedaj so se pa iz megle po vsej dolini dvignili griči in na njih bele cerkvice, vse zatopljene v molitev. Tenko je prisluhnila Tinca in zaslišala je zvonjenje. Zazdelo se ji je pa nenadoma, da ti zvonovi jokajo. Glasovi so jim ohripeli v pregosti megli. »Pri nas pa zvonovi vpijejo!« se je zamislila in v ušesih so ji brneli prečudežni crngrobski zvonovi, ki pojo, da se stresa še velikansko rebro ajdovske deklice na cerkveni steni.

Ob potu je čepelo nekaj bajt. Utrujeni romarji na božji poti. Skromne, pa negova-

mladci in rdeča, nasmejana dekleta lezejo po stezah, po kolovozih, izza vrtov, ozar in mej na široko pot, ki je zarezana prav do cerkve. Zvon pozvanja in razganja megle, ki se pasejo po grapah in dolinah. »Sedmi no imajo!« je pomislila, ko je pogledala v cerkev; takoj se je pa umaknila, ker so jo zaskaleli radovedni pogledi.

»Kje naj zavijem na Grmado?« je bolj iz zadrege ko iz potrebe vprašala. Postaven gruntar se je postavil pred njo, ji v svojem sočnem, zategnjenem jeziku in medvedasto roko naznačil steze, kolovoze, drevesa in še rdeča znamenja.

»Na hribu je Grmada, spodaj pa koča!«

Na materinem grobu.

ne jablane so se stiskale k njim, z mahom obrasle cibare, čamplovci, konji-pustači pa so se postavili ob meji za mrtvo stražo. Za drobnimi okni so čepeli otroci in gledali nekam v daljavo proti Mokrci in Krvavi peči, ki skriva čudežne in strašne zgodbe.

Ostriževo! Tinca je gledala na karto in oživljala si je spomin na vse, kar je preživljala zadnje tedne. Prebrskala je vse liste in kažipote, da bi se že vnaprej seznanila s kraji, ki bodo v njeni bližini. Golo! Cerkev sv. Marjete mučenice! V tej cerkvi vidiš eno najlepših slovenskih prižnic, je brala nekje. Sključen starci in utrjene starke, žilavi

je še dodal in rad bi jo bil nekaj vprašal, pa se mu je zdela pretuja. Potem pa, ko je s težkimi čevlji lomstil v cerkev, je pomislil: »Kaj, če bi ne bila nova zareska učiteljica? Čedna je, niso je vredni!«

»Grmada!« Beseda se Tinci ni čudna zdelala. Bo že res, da so na tem hribu kurili grmade in opozarjali ljudi daleč na okrog, da so prihrumeli Turki v deželo.

Na strmini se razgleduje božjepotna cerkev — rojstvo Matere božje — poleg nje se košati mogočna, stara bukev. Viharji ji že stoletja razčesavajo vrhove in čisto k cerkvi so se že sklonili, kakor bi se bali za

svojo Kraljico, katero je narod tu že skoro pozabil.

Po zložni poti mimo brez, borovcev in bukev, po stezah, obrobljenih z reso se je bližala Grmadi, dolenskem sv. Joštu po razgledu in dolenski Šmarni gori po božjepotni zgodovini.

Grmada jo je že pozdravljala. Tudi hladna tenka sapa jo je spraševala, kakšen plašč da ima in ni se ji mogla ubraniti.

Le za lučaj pod cerkvijo se razgleduje proti starinskemu gradu in stisnjeni dolini, kjer so doma pesniki in pisatelji in kjer živi celo minister, ki pa ni prav nič podoben Levstikovemu ministru Grog, planinska koč, ki jo je postavila Stana iz Ljubljane. Lepota tega kraja jo je tako prevzela, da se ni ustrašila žrtev.

Tinca jo je razločno opazila. Zapirala je okna, praznila pepelnike in ugibala, kakšno bo vreme.

Iz Zarečja so se Stani smejali in še nagajali so ji, toda Stana se ni ustrašila.

»Dober dan!« jo je pozdravila Tinca in kar prileglo se ji je, da je mogla sesti. Stana ji je bila takoj všeč in njene prijazne oči so bile odkrite, dobre, vajene skromnosti in dela.

»Bog daj, Bog daj!« je odzdravljala, pogrnila mizo in si popravila predpasnik. »Slaba pot, ali ne? Morda iz Ljubljane?«

»Da! Ali je še daleč do Zarečja?« je po-barala Tinca, bila je upehana in zasopla.

»Dolga pot! Ali bi morda čaj?«

»Prosim, prosim!«

Stana je odhitela v kuhinjo, Tinca si je pa ogledovala koč. To bi bila prelepa bajta kje v loških hribih. Čisto kmečka peč. Kmečki stoli, vse čisto, starinski križ v kotu in skozi okna ta čudoviti razgled. Kar nič več ni podvomila, da tudi Dolenjska skriva svoje lepote, ki pa niso še tako razkrite in najbrž tudi ne tako oskrunjene kot so na Gorenjskem. Te misli so jo omamljale in je pozabila utrujenost in celo to, kam je namenjena.

Cerkev na Grmadi je samevala na hribu in molčala, vrhovi bukve tik ob njej so se sklanjali v vetru in zdaj in zdaj se je vrtinca listja zakadil proti hiši pod zidom — domu župnika, če je morda kdaj Grmada tako srečna, da ga ima. Hiša se je stisnila v melino, kakor bi se hotela v osamelosti zagristi v prečudni svet pod cerkvijo, kjer bu-

či jezero in od koder trkajo slapovi vsak praznik pod oltarjem čudodelne Marije in kličejo k molitvi za neizvicane duše iz Zarečja, Dolskega, Rdeče peči in prosijo za vse žive milosti in usmiljenja božjega.

»Teh krajev še ne poznate?« jo je pre-motila Stana s čajem.

»Res je! Privaditi se bom morala!« se je nasmehnila Tinca, Stana jo je začudeno pogledala, za hip je ni razumela.

»Kako to mislite? Morda ste učiteljica za Zarečje?«

»Uganili ste.«

»No, še uro hoda nimate do tja, ni daleč!« se je muzala Stana in nekam sram jo je bilo in očitala si je, da je vsiljiva. Hkrati se ji je pa Tinca zasmilila. Tako mlada in bo morala v tisto samoto. Čutila je takoj po govorici, da ni Dolenjka in da jo bodo zaradi njene posebne izgovarjave na tihem ogrebali in zbadali. Tudi vlakence njene obleke ne bo ušlo radovednim očem in vsak njen korak bodo premerili. Obraz se ji je zmračil in to je opazila tudi Tinca.

»Je kar lepo tu! Čisto podobno našim hribom!« je zatrjevala Tinca, Stana ji je pa nalila čaja.

»Nič ne rečem, tudi meni so kraji všeč!« Tinca je občutila, da je Stana hotela še nekaj dostaviti, ker je le preveč naglasila: tudi meni so kraji všeč.

»Tudi cerkev je videti lepa!« je nekam zaskrbljeno nadaljevala in pogledala Stano, ki je bila zbegana in jo je prav gotovo mučilo vprašanje, ki ga pa ni znala pričeti.

»Lepa, lepa. Ampak, če bi siromak ne skrbel zanjo!« je zatarnala in rdečica jo je oblila. Tinca je ni razumela.

»Veste, upokojenega župnika imamo in vam rečem, da ga Slovenci še niso imeli takega. Veste, skromen je in pobožen. Doktor iz Ljubljane pravi, da je to župnik brez frakarske zunanosti, pa bogate duševnosti. Prava kranjska korenina, ki sovraži laž, se stepe za resnico in ki ljubi silnost slovenske besede, zakaj z njo moreš zajeti vso bolečino, ki jo nosi slovenski človek s seboj, odkar se je rodil. Tako mi je pisal doktor, ko sem se pogajala za koč.«

Tinci so zagorele oči in takoj je spoznala, da bo v župniku našla človeka, ki jo bo razumel in ki mu bo lahko potožila, če bo v službi naletela na zapreke.

»Živi ko puščavnik! Sam zvoni, sam po-meta, sam ometa pajčevine, za druge, a zase skoraj nikoli sam kuha in morda je edini župnik brez postrežnice in hlapca. Zemljo je dal kmetom in bajtarjem in se za najemnino še zmeni ne. Skuha si žgance, krompirja, polente, največkrat pa fižola kar za ves te-

den. Denarja skoro ne pozna in kadar ga ima, ga razda. Pa mislite, da je to ljudem všeč? Kaj še!« Stana je umolknila, preveč se je razgrela. Župnik bi jo strašansko ozmerjal, da bi jo slišal.

Tinca se je zamislila in grenko ji je bilo pri duši.
(Dalje prih.)

Marija Žnidaršič:

DOMOTOŽJE ...

Ko zjutraj grem po mokrem, trdem tlaku, še leži nad mestom siva megla; bojim se, da ne bo mi v dušo segla in se zgubila bom v tem gostem mraku.

Po ulicah se opotekajo ljudje, tako so čudni njihovi obrazi, menda zato, ker megla po njih gazi, in dan za dnem o soncu govore.

France Kunstelj:

MARIJA

Na hodniku v prvem nadstropju dekliškega internata je pozvonilo. Po učilnicah so stoli mahoma trdo zaropotali. Deklice so planile pokonci, odmolile v zboru »čast bodi«, kot je bila navada po vsakem študiju, potlej pa glasno in v natrganih vrstah odbrzele v kapelo. Zdaj pa zdaj je zaudarilo médnje zategnjeno sikanje, ali rezek plosk. Sestra, ki je tisti čas imela nadzorstvo, je mirila mladostno razigrana življenja. Šele prihod v kapelo jih je zresnil. Oči so jim obvisle na oltarju, ki ga je sestra zakristanka danes spet tako lepo ozaljšala. Zdaj so šele zvedele, od kod ta omamni, skorajda že kar preostri vonj. Med svetlečimi se svečniki so ždeli zeleni lončki rdečih, belih in modrikastih hiacint, svežih nageljev, telohov in drobnih zvončkov, ki so kimali iz mahovja. Pa tudi še vezeni prti, dvoje rdečih večnih lučk, nove sveče — vse je dajalo izraz nevsakdanjosti. »Že za jutri«, so mislile deklice, ko so molile. Velik dan bo jutri, celodnevno čiščenje. Pa niso zaradi tega vesele, temveč ker ne bo treba v šolo. Ej, spet en dan brez trde vezanosti na ure in sekunde!

V tretji klopi zadaj na listni strani so se

Pa pravijo, da je lepo v Ljubljani, saj tam je drama, opera in kino; kavarne, nočna zabavišča, vino, a s težkih misli me vse to ne zdrami.

Ko zjutraj grem po mokrem, trdem tlaku, zbudi se v meni čudno domotožje, in črte riše v obraz vedno strožje, srce pa joka ob vsakem koraku.

začele spogledovati: Marije ni! Kje je ostala? Sonja je sunila Veleno: Ti v obednico jo je popihala. Veleno je stisnila ustnice, da bi zadržala smeh. Klop se je tresla. Mlajše so se ozirale nazaj, hoteč nasititi radovednost. Sonja niti za las ni spremenila obraza. To ji je bilo v največji užitek, da je koga spravila v smeh, pri tem pa se kazala nedolžno kot angel.

Marija je prisluhnila in ujela ubrano molitev, ki je odmevala semkaj od kapele. Sedla je k pultu in vrgla predse pismo. »Ne bi smela,« ji je podrhtevalo v mladih prsih. Zaveš dolžnosti se ji je zadnje čase vedno bolj lotevala in morda je bila prav zaradi tega tako nemirna. Sinoči pri večerji je sestra prednica delila pošto in ustavila se je tudi pred Marijo, ki je na tistem vzkipela: papa mi piše, o ta moj papaček! ... Pa ne. Po pisavi je spoznala, da se je je nekdo drugi spomnil. Skrbeče je odprla in planila z očmi v podpis. »Vedno nate misleči Vane!«

Sogojenke streljajo s pogledi in uganjanje, od kod je prišla skrivnost. Veleno se jezi, kako to, da dobiva Marija zmeraj zaprta pisma, njej pa »cenzura« vse prej desetkrat pregleda.

Marijo je zalila rdečica, zameglilo se ji je pred očmi, vteknila je pismo v kuverto in se predala glasnemu razgovoru, da bi je ne zasačile pri prepovedani tajnosti. In če bi še sestra prednica zvedela, joj, to bi ne šlo mimo kar brez posledic.

Po večerji se je zmuznila v samotni hodnik, kjer so stale klopice za snaženje čevljev, in prebrala pismo v eni sami sapi. Šele v drugo se ji je posvetilo, da se je res tisti Vane drznil pisati in v zavod. Potem je dolgo v noč mislila, kaj naj bi storila. Nič, si je nagovarjala, obzirnost zahteva, da ga ne pustim na cedilu, pa naj bo kakor koli. Jasen načrt ji je dozorel šele drugo jutro.

In zdaj je zlivala misli na papir: »Dragi! Vedite, da mi je jutri povsem nemogoče, sestati se z Vami, ker sem ves dan nujno zadržana...« Kaj naj še vrže med vrstice? Saj je včeraj imela vse polno misli o tem Vanetu: kako si upa pisati v internat, ko je nevarno, da jo izključijo, če pride stvar na dan; kako misli o Mariji, da ga ima morda rada, da si želi njegove bližine, njegovih oči — o, kako? In kdaj se je nanjo spomnil? Še tam jeseni sta se seznanila v neki družbi in zdaj meni, da ona prav vsak dan munda misli nanj.

Njene prijateljice, tudi sogojenke, so že v letih, ko se jim tajne srca že narahlo odstirajo. Ko so same, je včasih tako sladak pogovor o fantih in skrivnih ljubezenskih zvezah, tudi šala je včasih tako prijetna, samo Marija je ne ljubi. Morda so se ji prav zaradi tega začele rahljati vezi s kričavo Sonjo in Veleno, ki so bile zmeraj kakor nerazdružna enota, pa naj je bilo v šoli ali doma. No, Marija je nekoč ujela, da imata že vsaka svojega, da si dopisujejo — pošta najde čudovito skrite vhode in izhode — in da se tudi sestajajo. Zdaj je še njo doletelo.

V kapeli je šla molitev h koncu: »...rotim te pri smrtnem boju tvojega presvetege Srca in pri bolečinah tvoje brezmadežne matere Marije, očisti v svoji sveti krvi vse...«

Marija je zbirala primernih besedi, še nikoli ji ni delalo pismo take težkoče. Ali bi ne šlo s tem: rotim Vas pri — — — Ali zakaj ga vika, saj ga ni še nikoli? Pa zakaj bi mu ne govorila, kar ji je narekovalo srce: Ne maram te!? Kako se držeš posegati v moj svet? Kdo ti je dovolil, da tiplješ v kotičkih mojih katakomb...?

Ne. Papa jo je nekoč učil: Bodi plemenita do slehernega, ki ga srečaš v življenju!

Kaj pa je življenje? — Ali ne tudi Vane in njegovo včerajšnje pismo, ki ga je strgala in vrgla v zaboj? In zdaj naj »iz plemenitosti« nanj odgovori? — Trdih misli ni mogla spraviti na papir. Tudi pozdrava ne drugačnega kot: s spoštovanjem Marija.

Papanu je zmeraj napisala »Marjuša«, kot so jo prej klicali po rusko — papa jo je kupil na Ruskem —; potem ji je papa preskrbel drugo mamo, ki ni marala slišati »Marjuše«, ampak samo »Marijo« in papa se je mami vdal, kljub temu, da je takrat jok, jok, jok — in od tedaj se je kolo njunega življenja zaobrnilo...

V hitrici je napisala na kuverto naslov, popivnala, zaprla in pismo vtaknila za zavitek v šolsko knjigo. Gojenke so se vsipale iz kapele. Marija je vedela, da gre sestra Hermina zmeraj pri mlajših spredaj. Počakala je za vrati in ko so oddrobili prvi koraki mimo, je smuknila iz učilnice.

»A, če te zatožim«, jo je ujela Sonja. »Pa daj, otrok!« je namrdnila čelo. Misel ji je padla v srd, da bi Sonjo zgrabila in jo zlasala, kakor zadnjič profesorica v šoli, da jo je bilo sram kot še nikoli.

Sonja je obstrmela. Kaj je slišala? Otrok?

»Marija?...«

»Pusti me!« je pikro siknila vanjo in si po nepotrebnem popravila plave lase, ki so se ji kodrali nad belim čelom.

V obednici so odmolile in posedle. Sestra Hermina je dala znamenje za utih. Na malem podstavku v desnem kotu se je pojavila drobna postava novicinke, ki je povzela s sočnim, vsem zavidljivim glasom: »Iz evangelija svetega Mateja, o skrbi za svetne stvari. Ne nabirajte si zakladov na zemlji, kjer jih uničujeta molji in rja, in kjer tatje kopljejo in kraдеjo; nabirajte si marveč zakladov v nebesih...«

Ko je z blagovestjo končala, je izmenjala knjigo in nadaljevala z življenjepisom »Male cvetke iz Lisieuxa.« Mlajše gojenke so verno poslušale, kot bi jim zašlo že v meso in kri, da je tako lepo vedenje za zveličanje neobhodno potrebno. Druge so se dolgočsile. Velena je kremžila obraz: to tercijalstvo! Zakaj bi ne brale kaj lepšega? Sonja je potegnila njeno misel: Potop ali pa V zablodah... in Velena se je tresla od smeha.

Pribor je požvenketal, sestra Hermina je zasiknila, Marija se je ustrašila. Kod so ji romale misli? Daleč od zakladov v nebesih...

Prejšnje dni je vedno vestno sledila branju, še sama zase je potem premišljala o tistih svetih skrivnostih, danes je bila v pisumu. Že ve: popoldne ga mora na vsak način oddati. Prosila bo sestro prednico za dovoljenje k zobozdravniku. Lagala bo; ne bo prav, a mora. Saj je ne bodo videli, saj tudi Sonja tako dela, pa še kam ona zahaja!

Vse bi bilo dobro, da bi si le tudi Vane dal dopovedati, da ga ne mara. In da sploh v njeni naravi ni tistih kali, ki rodevajo ljubezen. Nikogar ne ljubi, njeno srcece je srečno samo ob misli na papana. Morda tudi na umrlo mamo... Na drugega nikogar. Nikogar? O ne!

Čisto na dnu teh skrivnih kamric tli mali, mali plamenček. Že dolgo, dolgo. Prišlo je, ko je Marija mislila, da je plamenček že pominil in da je v njenih kamricah mirna temina, mir in tihota kakor v svetem hramu, ko ga zapustijo romarji. A vselej se je zmotila. Misel na nekoga, s katerim sta se srečala na prvih cestah, jo je spremljala vseh skozi, koder je potem hodila...

Bilo je kmalu za tistimi črnimi dnevi, ki so ji vzeli in odnesli najdražje, kar je imela na tem božjem svetu — mamo. Igrala se je na dvorišču šolskega poslopja; njen papa je bil takrat upravitelj vaše šole. Oči je imela še motne in zasolzene. Na visokem nebu se je smehljalo prijazno sonce. Na cesti onstran zelene vrtna ograja je nekdo postal.

»Marjuši!«

Ustrašila se je; rdeča kanglica ji je zdrnila v pesek.

»Marjuši, kaj pa jočeš?« je stopil čisto do ograje droben fantek. Še danes se spominja, da je nosil sivo kapo, ki mu je štrlela čez ušesa. Zbala se ga je, da ni dala odgovora.

»Nič ne jokaj. Pojdi bliže! Poglej!« in Marija je stala pred njim brez solze v očeh. Stekla je v kuhinjo k sestrici služkinje Štefe in obe sta bili vse iz sebe, ko sta videli, da je zajček živ.

Prišel je papa in pozvedel, kdo je prinesel malo živo igračko.

Marija je dopovedovala in papa je rekel:

Franjo Neubauer:

VEČERNI AVE NA GROBOVIH

Vsak na grobovih
tih je že vzdih,
zadnja pojema
lučka na njih.

Dan se nagiba,
že se mrači,
že se večerni
Ave glasi.

Glej, o Marija,
plaši me noč,
v zadnjem mi boju
pridi v pomoč!

V grob polože naj
trudno teló,
Ti pa pomagaj
duši v nebo!

»Boris je dober otrok, daj, da boš tudi ti, Marjuši!«

Boris je bilo tistemu ime? Boris...

Potem je Marija odrasla, pustila punčko in začela hoditi v šolo. V šestem razredu se ji je odprl nov svet. Papa jo je namenil, da bo šla v gimnazijo.

Tisto leto jih je že precej zapustilo šolo; zato so morali dečki k deklicam v razred. Nekoč je učitelj poklical: »Boris —!«

In pri tabli je stal Boris. Marija je zastrmela v drobno postavo, v svetle kostanjeve lase in sive oči. »Boris? ...« Med nekim odmorom sta se skoraj trčila med vrati. Boris se je nasmejal, Marija zardela. Še besede si nista izmenjala; rada bi se drug drugemu opravičila. Marija je sedla v klop in čutila, kako ji pólje v prsih mlada kri. Tisto uro ni vedela, kaj je učitelj razlagal.

Drugi dan je prišla v šolo brez naloge. V zvezku je tičal droben listek, na katerem so ležale nalomljene črke: »Borisa imam jaz rada.«

Potem je bil papa prestavljen v neko drugo vas; Marija je šla v gimnazijo. Z Borisom se nista več videla.

Ko je končala malo maturo, je zvedela, da je Boris že v sedmi.

Nekega večera je slonela ob oknu in se zatopila v knjigo. Za holmom se je poslavljalo krvavo sonce in božalo Mariji

plave kodre, a ona ni slutila njegovih želja. Nenadoma se je sklonila nad knjigo in v tihem drgetu poljubila odprto stran. Potem je dvignila glavo, da so ji drobne oči zastrmele v večerno daljo: »To si ti, Boris...«

Tisto knjigo je prebrala še trikrat.

Z Borisom se nista srečala. Tudi tedaj ne, ko je računala, da je naredil maturo in se je v jeseni odločil za svojo pot. Še tega ni zvedela, ali je sploh šel na univerzo, ali ga ni morda skrb za kruh porinila kam drugam — — —

Novicinja je z branjem končala in omizja so se razživila.

Prav tisti trenutek je vstopila sestra prednica in šumot se je brez ukaza pomiril. Marija je zardela. »Pa me ni res katera vide-la?« Ko je sestra prednica zapustila obed-nico, je bilo vse v napetem pričakovanju. Ali bodo spet kaj novega zvedele?

»Dekleta, danes imamo izhod do večerje,« se je oglasila sestra Hermina in zadnje be-sede so že zamrle v glasnem kriku vsesploš-nega zadovoljstva. Zakaj tudi ne, ko bodo pa jutri kar ves dan kakor zaklenjene v to sivo zidovje. Že so kovale načrte: »Častita, na Smrečje gremo po teloh.«

»V Pečovje po blagajane.«

»Saj še ne cveto!«

»Častita, k Sveti Luciji.«

»Da, k Sveti Luciji...« je zaorilo po obednici, da si je Sonja zatisnila ušesa. Internat je oživel, kakor ob največjem praz-niku. Zunaj je sijalo sonce, življenje, mla-dost, pesem in morda — ljubezen.

Marija se je oddahnila. Vendar je spet rešena skrbi. Šle bodo skozi mesto in mi-mogrede bo oddala pismo. Tudi na izlet jo miče, saj je ob počitnicah toliko preho-dila in se ni nikoli naveličala še tako dolge poti. Pa tudi za razvedrilo ji bo dobro délo. Zadnje dni jo je vznemirjal glavobol, potem pa še tisto z Vanetom...

Gojenke so se porazgubile po spalnicah in hitele s preoblačenjem. Marija si je obu-la debele volnene nogavice in težke nako-vance; čez pisano bluzo je oblekla novo svetlosivo jopico; za na glavo pa je pri-pravila temnomodro baretko in stopila pred ogledalo. Samo od sebe se ji je smejalo, tako ji je prijala uniforma prave hribo-lazke. Potem je stekla v učilnico, poiskala pismo in si ga vtaknila za bluzo.

Skočila je v klavirsko sobico in sedla za

klavir. Tako rada je igrala. V internatu je veljala za najboljšo igralko na klavir. Obi-skovala je edina konservatorij in že nasto-pala pri javnih produkcijah. Lani je na ne-kem glasbenem večeru prejela šopek rdečih nageljev, pa se ji je zdelo kakor neroden poklon. Ni ji bilo do priznanja, časti. Tudi po avditoriju ji niso begale oči kot drugim, samo v tretjo vrsto se je nekaj krat ozrla in ujela papanov pogled; za hip morda tudi na mamo, tisto drugo bitje, ki ga je spoštovala toliko kot Vaneta. Da se je papa mogel z njo poročiti!

Vedela je, da med poslušalci zastoj išče tistega, ki bi ga bilo srce tako veselo. Nanj je tudi ob takih trenutkih prav tiho, tiho pomislila.

Tudi letos bo nastopila. To pot kot pevka solistka s svojim liričnim sopranom. In zdaj vadi; vadi, če le ujame trohico primer-nega časa. Najrajši je v sobici sama. Le tedaj ji ne hodi narobe, če vstopi sestra Ve-ronika, ki igra v kapeli pri službi božji in ki se tako zanima za Marijine uspehe. Da-nes je ni. Marija igra sama. Le sonce, ki se je v zlatem pramenu priplazilo skozi okno, prisluhne žuborenju triol umetniško izvajane kantate. »Gremo!«

Drobni beli prsti so odskočili iznad tipk. Marija je zaprla klavir in odbrzela za Sonjo po kamenitih stopnicah. Toliko, da ji ni sredi zmanjkalo gladkih tal, ko je preskočila tri stopnice. Gojenke so se razdelile v dve skupini. Mlajše je peljala sestra Hermina na Smrečje, drugi oddelek pa sestra Ve-ro-nika k Sveti Luciji. Prek peščenega dvorišča je ostro zašumelo. Sonca željna mladost se je razlila v svoj svet.

»Sonja!« se je Marija sprostila. Sonja in Velen sta se hkrati okrenili. »Oprosti, če si name huda!«

»Ah, kaj, Marija, pozabiva!«

»Hvala ti, Sonja...«

Med vsemi tremi je bilo spet občutje do-mačnosti, kot da bi je še nikdar ne skalil rahel prepirček.

»Pismo sem morala skončati — čakajta, tukajle ga oddam.« Marija je segla pod bluzo in skočila k rdečemu nabiralniku.

»Tajnost?« se je Sonja pošalila. »Da, pa zaenkrat še zelo prikrita.«

Vse tri so se glasno zasmejale in stopile hitro za gručo, ki je obkrožala črno krilo sestre Veronike. (Dalje prih.)

Prenašanje in prevažanje bolnikov

Ko smo nudili ponesrečencu prvo pomoč, naš čaka težka naloga, kako naj ga prenesemo ali prepeljemo do doma, do zdravnika in bolnišnice. Od hitrega in lepega prenosa je v veliki meri odvisno nadaljnje zdravljenje. Prenos in prevoz se morata izvršiti takoj in tako, da bolnika ne vznemirja, mu ne škoduje in ne povzroča bolečin. Če se je ponesrečil bolnik blizu ceste, takoj pohitimo po voz; najboljši je tak, ki ima vzmeti, na primer zapravljičček. Nanj naložimo slame, sena, slamnjačo ali žimnico ter blazino za vzglavje. Če v bližini ni mogoče dobiti voza, napravimo za bolnika sedež z naslonjalom med dvema vstric zvezanima bicikljema.

Bolnika dvigajmo vedno tako, da ga z obema rokama primemo pod trup. Če dvigata ponesrečenca dva človeka, tedaj naj ga na dano znamenje dvigneta oba hkratu, a ne sunkovito. Posebno pazimo pri dviganju na ranjeni del telesa; ta naj ne bo na isti strani, kakor pomočnika, ki dvigata. Lažje ranjenega bolnika lahko prenesemo do voza štiporamo ali pa na rokah. Prenos na rokah se lahko izvrši na dva načina, s pomočjo obroča in s pomočjo sedeža, ki smo ga sestavili iz rok. Prvi način ima to prednost, da se roki obeh pomočnikov, ki držita obroč z dlanjo, obrnjeno navzgor, ne utrudita tako hitro. Ostali dve roki pa sta prosti. Pomočnika si jih dasta drug drugemu na rame, da se bolnik nasloni nanje. Obroč, ki ga držita pomočnika v rokah, si napravita iz vrvi, trte ali kaj podobnega. S pomočjo svojih rok napravita pomočnika sedež za bolnika na sledeče načine:

Prvi način: Prvi pomočnik prime z desno roko svojo levo roko v zapestju, z levo pa prime svojega pomočnika v zapestju desne roke.

Drugi način: Prvi pomočnik prime z desno roko svojo levo roko v zapestju, z levo pa drugega pomočnika za levo roko. Drugi pomočnik prime z levo roko prvega za desno roko v zapestju, desno pa položi na rame svojega tovariša, da se nanjo nasloni bolnik.

Tretji način: Prvi pomočnik prime z desno roko drugega pomočnika v zapestju leve roke, ostali dve roki pa položita drug drugemu na rame, da se nanji nasloni bolnik.

Ta način prenašanja je podoben prenašanju s pomočjo obroča.

Bolnika lahko prenašamo tudi na stolici, in sicer na sledeče načine:

1. Stolico lahko nosimo s prostimi rokami.

2. Pomočnika položita pri prvih nogah pod stolico drog, pri zadnjih nogah pa držita s prostimi rokami. — Glej sliko 44.

3. Pomočnika pritrdita stolico na dva droga in si napravita zasilno nosilnico, kakor nam kaže slika 43.

Prenašanje bolnika, kakor kaže slika 41, ni posebno udobno in je možno le na prav kratkih razdaljah. Slika 42 kaže, kako vodi ponesrečenca en sam pomočnik.

Obilo nesreč se zgodi daleč od prometnih cest in naselj v gozdovih in hribih. Tedaj je prenos in prevoz bolnika mnogo težji. Od iznajdljivosti pomočnikov in od sredstev, ki jih imajo na razpolago, je odvisno, kako bi bolnika najlažje in najudobneje spravili do voza. Če sta vsaj dva pomočnika na razpolago, lahko hitro napravita zasilno nosilnico.

Za strme in ozke gorske poti je posebno pripravna nosilnica, ki si jo pripravimo s pomočjo enega droga in dveh rjuh. Prvo rjuho upognemo po njeni širini in jo položimo na tla. Počez čez njo pognemo drugo rjuho, na katero položimo bolnika. Potem zvežemo skupaj spodnja dva vogala rjuhe, na kateri leži bolnik. Enako tudi zgornja dva vogala. Skozi nastali zanki vtaknemo drog, h kateremu privežemo potem še spodnjo rjuho, ki leži počez pod bolnikovim hrbtom. Če privežemo to rjuho k drogu tako, da ni predolga, leži bolnik v gornji rjuhi popolnoma vodoravno. V oporo nogam privežemo rjuho k drogu tudi pod kolenom s pasom, z vrvjo, večjo ruto ali trto.

Pripravno nosilnico si napravimo tudi s pomočjo dveh drogov ali štirih dolgih, močnih planinskih palic (po dve in dve skupaj), ki jih postavimo vzporedno približno 35 cm narazen, in jih približno pol metra od obeh koncev pritrdimo z dvema deščicama ali dvema količkoma. Črez droga pognemo odejo tako, da se oba njena roba na gornji strani močno križata. Pod glavo denemo bolniku jopič ali kaj sličnega. Če nimamo ode-

je, vtaknemo drogova skozi močno vrečo, skozi rokava zapetega plašča ali dveh zapetih jopičev. Za nosilnico lahko služita tudi primerna deska in lestev.

Če mora en sam pomočnik spraviti bolnika v dolino, je najboljšje, da si pripravi primerno vlačo. Na dva vzporedna droga, pozimi pa na smučke, pritrdi deščice ali količke na treh krajih; pod bolnikovim stopalom njegovim kolenom in vrhu glave. Nanje pritrdi vrečo, odejo, kos obleke i. dr., tako, da ni preveč napeto in se pod bolnikovim hrbtom nekoliko zniža. Tako pripravi za bolnika udobno nosilnico. Na prednjem koncu prime potem za drogeve, jih dvigne in vleče tako, da se zadnja konca drogov drsata po tleh. Če sreča medpotoma kakega človeka, dvigne ta tudi zadnji del vlačice in pomaga nositi. Taka nosilnica, v kateri bolnik naslonjen sedi, je v mnogih primerih zelo priporočljiva.

Nosača naj med prenašanjem ne stopata oba istočasno z desno in oba istočasno z levo nogo, ker se breme pri taki hoji guga na desno in levo. To ni dobro za bolnika, pa tudi ne za nosača. Bolnik na nosilnici se ne počuti varnega in je vedno v strahu, da pade; nosača pa težje nosita, če se breme guga.

Glinškov Janez:

Ta mesec je skrajni čas

Letošnje leto je res tako, da nam ne bo žal za njim, ko mine. Več slabega ko dobrega nam je prineslo, seveda, če gledamo zgolj z materialistične strani življenja. Vsak dan slišimo le slabe vesti ali vsaj večina slabih. Govori se o vojski, trpljenju in samopremaganju narodov in posameznikov, o slabi letini itd. Toži državnik in navaden zemljan, toži uradnik, obrtnik, kmet, čebelar itd. Vsi več ali manj tarnajo, ne vem, koliko so v to eni in drugi upravičeni — vem le za zadnjo, ki sem jih naštel med tarnajočimi —

čebelarja, da upravičeno tarna nad tem letom. Prav res, če je bilo katero leto slabo, je bilo to leto slabo tako, da nima medu čebelar ne čebele. Posledica vsega tega bo, da bo propadlo na tisoče naših čebelnih družin, ki so danes bolj kot kdaj prej vredne, da jih obvarujemo smrti.

V nekaterih predelih Slovenije so čebelarji nekaj na boljšem; njih čebele so mogle nabrati neobhodno potrebno hrano za zimo, v večjem delu pa morajo čebelarji pri-

skočiti čebelar na pomoč, če hočejo, da bodo preživele zimo.

Ta mesec je zadnji čas, da čebelar dopolni vsakemu panju zimsko zalogo, vsak dan utegne biti prepozno; to prepozno pa more biti usodno za panj oziroma njegovo družino.

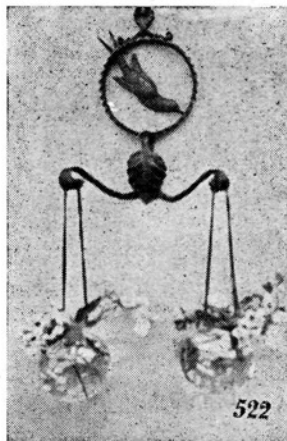
Predno začnemo dopolnjevati zimsko zalogo, moramo najprej ugotoviti, koliko posameznemu panju manjka. To ni tako enostavno in tudi ne najbolj prijetno delo. Kdor ni vešč, da bi z očesom in roko ocenil, kako težko je satje v A. Ž. panju, naj se posluži tehtnice. Na kozo postavimo sate, vse skupaj pa na tehtnico. Sati s čebelami morajo tehtati najmanj 16 kg, če hočemo, da bo imela družina dovolj za zimo in morebiti deževno pomlad. Kar družini manjka, je treba dokrmiti. Janšev panj ali kranjiča pa stehamo takega kot je, ker ima nepremično satje. Vse skupaj mora tehtati vsaj 18 kg, če je panj sam na sebi dosti težji, kot so navadni kranjiči, pa seveda sorazmerno več.

Ko panj nima zadostne teže, moramo seči v svojo zalogo medu, če te ni, pa v žep, da kupimo sladkor. Ne pustimo čebel, ki so vzor pridnosti in marljivosti in ki živijo le za dobro čebelarja, da bi jim sredi najhujše zime zmanjkalo živieža ter bi morale druga za drugo umreti.

Za dodajanje hrane imamo posebne priprave iz pločevine — pitalnike, ki se potisnejo v spodnjem delu panja pod čebele. Na zadnjem koncu ima pitalnik prostor, kamor se na glavo postavi z medom ali sladkorjem napolnjena steklenica. Če pokladamo med, ga moramo predhodno razredčiti z vodo. Vzamemo približno 1 kg medu in okroglo $\frac{3}{4}$ litra vode. Kdor pa medu nima, kot letos večina čebelarjev, se mora zateči k sladkorju. Sladkor se dobi po znižani ceni, ker država od tega sladkorja ne pobira trošarine, in stane kg din 9.—; dobavlja ga čebelarско društvo v Ljubljani.

Ta sladkor ni takšen kot ga rabimo v gospodinjstvu, pač pa je denaturiran kot pravimo, odvzeta mu je običajna oblika, ali kratko, zmešan je z žaganjem, drobirjem od oglja, v novejši dobi pa s papriko, ki je mimogrede povedano, najbolj neprimerno sredstvo za denaturiranje sladkorja v čebelarске svrhe. Kdor je to uganil, ni storil usluge ne državi blagajni, ne čebelarjem in ne narodnemu gospodarstvu sploh.

Ker torej ni drugače, moramo kupovati tak sladkor, kot ga nam nudijo. Pred uporabo ga moramo očistiti. Vem, da zna večina gospodinj sladkor očistiti — jaz tudi. Uspešno sem ga čistil v dneh, ko je bil zmešan (denaturiran) z žaganjem in ogljem, ko sem kuhal v velikem loncu in čistil s snegom iz jajčjega beljaka. Jaz in moja gospodinja sva bila zadovoljna, tako se nama je čiščenje posrečilo. Prav veselo so brenčale tudi

Obešalnik za cvetlične vaze (s ptičkom).

čebelite, ki so uživale dobro pripravljeno hrano.

In danes? Umazano delo in slaba jedača. Pri nas je bilo tisti dan, ko smo sladkor čistili (bilo ga je precej), vse od paprike. Je vse eno, ali je ta paprika sladka ali »ljuta«, obe imata rdečo barvo. Naš posel se je zavlekel kar precej v noč. Ker moja gospodinja ni hotela iti z menoj v pralnico, sem šel jaz z njo v kuhinjo, kjer sva začela.

V čebriček sva nalila vode (na vsak kg sladkorja $\frac{3}{4}$ l vode), vsipala vanjo sladkor in mešala. Bolj ko sva mešala, bolj je paprika kazala svojo barvo. Kar skoro eno uro sem od časa do časa z veliko kuhalnico do dna pomešal, nato pa pustil, da se je tekočina ustavila, paprika pa spravila na površje. Z vrha sem papriko posnel, tekočino pa precedil skozi tkanino. Tekočino sem nalil v vrečico iz močne kotenine v nadi, da se bo lepo precedila. Toda, nekaj časa je teklo, nato pa se je ustavilo. Poizkusil sem vrečico zavijati in stiskati. Bolj je teklo, a cedilo se je slabo, tekočina je bila rdeča. Tako ne bo šlo, sem si mislil. Vse gospodinj-

ske vrečice sem premetal, da sem našel še dve primerni vrečici. Pritrdil sem ju na primeren prostor in napolnil z rastopljenim sladkorjem. Nekaj časa je teklo, se ustavilo in stalo oziroma le polagoma kapljalo. Trije »punkeljci« so viseli in dajali počasi kapljice od sebe. Ker je bila že res pozna ura, sva jo z gospodinjo potegnili spat v nadi, da bo zjutraj sladkor v podstavljenih posodah, paprika pa v vrečkah.

Drugo jutro sva dosti zgodaj vstala. »Ježeš« pravi, »ali veš, da je še skoro vse v žakeljčkih,« ko sva radovedna stopila v kuhinjo, ona hip pred menoj. Veste kaj, to se pa že vse neha. Vroče mi je postalo in toplo sem se spomnil na onega, ki je ukazal sladkor zmešati s papriko. Poznam ga ne, spomnil sem se pa le nanj.

Kaj pa sedaj? Te vrečke ne morejo videti kar naprej in čakati, da se bo njih vsebina posušila, ker se odteči ni mogla. Kuhinjo bi bilo treba očediti, posodo tudi. Za-

viham rokave in začnem tako neusmiljeno stiskati vrečko za vrečko, da je iz njih dobro tekla sladkor in — paprika. Voljo sem imel, da bi nalil čebelar čiste sladkorne tekočine, če pa tega nisem mogel, nisem jaz kriv. Kuhati tega sladkorja nisem smel, ker se v vroči vodi učinek paprike še poveča, ker je pekoča snov, ki je v papriki (kapsicin), v vroči vodi mnogo bolj topljiva kot pa v mrzli.

Odneseš sem tako precejeno sladkorno raztopino v čebelnjak in začel pitati. Nekaj časa so se je čebele ogibale. Ko so menda vidle, da jim boljšega ne nudim, so prijele in začele nositi v satje. Dosti bolj počasi je šlo kot običajno, šlo pa je le. Če bo Bog dal in patron sv. Ambrož, bodo imele dovolj za zimo. To pa je bil moj namen.

In ti draga bralka? Če tvoj mož, oče, brat ali fant čebelar ni storil tako, zbežaj ga, da to takoj stori, če hočeš, da bo prihodnje leto »za božič potic in sv. Štefana sveča«.

Moj rojstni kraj

Nagrajeni sta:

1. Ivanka Štrukelj, Gradac v Beli Krajini.
2. Ivanka Polda, Krnica, Postojna 41, p. Gorje pri Bledu.

Štrukelj Ivanka:

MOJ ROJSTNI KRAJ

Že narava sama je vcepila vsakemu človeškemu otroku v dušo ljubezen do domače hišice, do rojstnega kraja, do vsega, kar ga spominja na lepe otroške dni. Tudi jaz sem spoznala v polni meri ljubezen, ki jo gojim do domače vasi, najbolj tedaj, ko sem daleč v mrkem mestu služila kruh.

Ljubezen in hrepenenje sta me prignala zopet nazaj med cvetoče travnike, lesketa-joče se v jutranji rosi, med majhne kočice, ki mežikajo zaspano, kot da bi si hotele pomen- cati utrujene oči v zadnjem poletnem jutru.

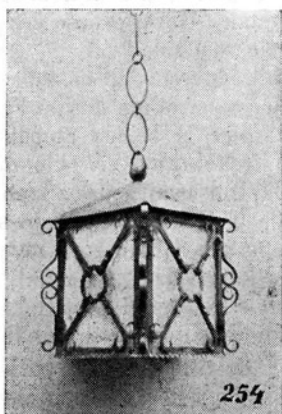
Res lepa je naša vasica Gradac v Beli Krajini. Vsakomur, kdor jo prvič vidi, vtisne željo, da bi jo videl še in še... Hiše so posejane ob cesti in jih je približno sto. Večinoma so zidane in krite z opeko, le malo je še starih kmečkih, s slamo kritih domov. Ti so večinoma majhni, toda zračni in snažni ter vablivo okusni, s pisanim cvetjem na oknih,

katerega pri nas kaj rade zasajajo dekliške roke. Medtem pa si pojo dekleta vesele belokranjske popevke. Rdeča lica zažare in oči se zbistrijo ob zadovoljnem pogledu na prijetno dišeči blagoslov, ki se bohotno razrašča v cvetličnih lončkih. Med hišami sredi vasi se vije, kakor ogromna kača reka Lahinja, katere valčki se lesketajo v temnozeleni barvi. Ob nalivih in povodnjih poplavi reka ob njej ležča, precej rodovitna polja. Prebivalci so večinoma poljedelci, ki ljubijo svojo zemljo ter so z vsem srcem vdan- ni njej, saj jih ona preživlja, ona jim daje kruha, akoravno tudi včasih ljubi Bog prečrta račune ubogega kmeta ter mu zruši vse upanje v zemljo. V Gradacu je močno razvito poljedelstvo, a tudi obrt ne zaostaja za njim. Ob Lahinji je mlin in žaga. Prav mnogo dela je zlasti na žagi, ker je naša vas bogata tudi na gozdovih, ki se razprostirajo na obeh straneh vasi. Lepa drevesa ječijo pod težkimi sekirami in trepetajoč čakajo, kdaj pridejo žagi pod zobe. Ker je pri nas mnogo lesa, ga pošiljajo tudi v tovarne. Izven vasi pa je zgrajeno poslopje, kjer impregnirajo les, da je za telegrafске drogove. Nekaj lesa pa tudi izvažajo. Zelo je razvita mizarska in kovaška obrt, pa tudi dva lon-

čarja imamo v vasi. Je tudi več šivilj, krojačev in čevljarjev. Ker je pri nas obrt dobro razvita in je naša vas nekako središče drugih manjših vasic, je v Gradacu tudi železniška postaja.

Okrog in okrog Gradaca so posejani holmci in griči, po katerih dobro uspeva vinska trta. Eden najbližjih je Kučer, ki je znanen po najdninah iz rimske dobe. Po vinskih goricah se sliši že v zgodnji pomladi, pa tudi v pozni jeseni veselo petje mladeničev in mladenk, ki obrezujejo trtje, a nato uživajo in obirajo sad svojega truda. Tudi nekateri gradaški vaščani imajo na Kučerju svoje vinograde. Deloma sami popijejo kisli cviček, ki ga pridelajo, deloma ga pa prodajo v gostilne. Saj Belokranjci so znani kot dobri vinski bratci in jim velja tista pesem: »Za glažek vinca sladkega, pošten kristjan življenje da.«

V sredini vasi pelje preko reke most. Na drugi strani mostu, proti desni, kraljuje nad svojimi podaniki — majhnimi kočami mogočen grad. Že njegova ljubezniva zunanost privabi vsakogar, da si ga nekoliko natančneje ogleda. Od treh strani ga obliva Lahinja, da stoji na majhnem polotočku. Radi tega je bila prejšnje čase, ko so še Turki plenili po naši belokranjski zemlji, tu močna trdnjava proti sovražnikom. Na dveh straneh sta zgrajena lesena mostova, ki sta bila bržkone za časa turških napadov pridvižna. Zanimiv je tudi grajski grb, na katerem sta upodobljeni dve goski in podgane. Ta grb je postavljen iz hvaležnosti na čast goskam in podganam, ki so s svojim gaganjem nevede in nehote prebudile podgane.

Stropna svetilka

Te so se zagnale v speče stražnike, da so mogli pravočasno dvigniti mostova in na ta način obvarovati grad pred Turki.

Preko prvega mostu pridemo v vas, drugi pa nas pripelje v prijazen prostor, imenovan Trojinek. Ne vem, kaj naj bi pome-

Dvoramni stenski svečnik

nilo to čudno ime, vem samo to, da so tu prijazna sprehajališča, drevored in bele klopce, kamor hodi posedat ter se hladit grajska gospoda. Pa tudi grajska drevesnica je notri, ki jo radi ogledujejo učenci ljudske šole, kjer vidijo mnogo poučnega in zanimivega. Pripovedujejo, da je bila v sredini Trojnika, zgrajena železolitarna, kjer so naši pradedje služili z žuljavimi rokami črn kruhek. Železolitarni ni več, le kup kamenja je tam in steze Trojnika so posute z železno žlindro. Iz kamenja od livarne pa so zgradili most čez Lahinjo.

Grad je razdeljen na dva dela, katera spaja med seboj majhen predor. V tem predoru je še dandanes ječa, v kateri so bili zaprti ubogi tlačani in prisegali graščaku krvavo osveto. Danes pa je ječa prazna. V prvem delu gradu je orožniška postaja, pošta in stanovanja, v drugem pa je dvorazredna ljudska šola, kamor hodijo z veseljem (ali nevoljo) marljivi gradaški otroci. Na drugi strani gradu je lep grajski vrt, iz katerega takoj v zgodnji pomladi zaduhte vijolice v šolsko sobo. Na koncu vrta, onstran ograje je kapelica, v kateri je pokopan zadnji graščak s svojim zvestim konjem in psom. Na grob psa in konja so posadili dve smreki, ki sta že tako debeli, da ju najbrže ne bodo dali žagi pod zobe.

Proti koncu se vas imenuje Cigljenca in to radi tega, ker so izdelovali v opekarni, ki je seveda že razpadla, opeko.

Na sredi vasi so hvaležni kmetje postavili v zahvalo svoji nebeški Materi kapelico, kjer

se meseca majnika zbira gradaško ljudstvo pri šmarnicah. Pa tudi v gradu imamo kapelo, ki je bila nekoč samo grajska, danes pa je vaška. Vsak sme k sveti maši, ki se bere večkrat tedensko. Sv. Mala Terezika, kateri je posvečena ta kapela, pa trosi cvetje in pomaga vsem, kateri jo česa prosijo.

Vsa Bela Krajina je znana po svojih navadah in običajih. Stari običaji so se ohranili bolj v okolici Adlešič in Starega trga. Ko izgine sneg, je prvi dan, ki prinese k nam mnogo veselja, pustni torek. Na ta dan se našemijo vaški fantje v maskare in hodijo od hiše do hiše. Skoraj pri vsaki hiši kaj dobe. Po nekod jim dajo jajca, drugod denar, ponekod pa krofe. Ko se zmrači, gredo maskare v gostilno in tam počakajo prihodnjega dne. Zelo slaba navada je to, da hodijo na pepelnico maskare s košaro v roki od hiše do hiše in pobirajo jajca. S seboj imajo tudi žareče žerjavice, na kateri žgejo stare cunje, da strašno smrdi. Vsi prevzeti od pusta se spametujejo šele takrat, ko zažgejo iz slame narejenega pusta in ga vržejo z mosta v vodo. Pravijo, da pokopavajo pusta. Zraven mora biti baba (našemljen fant), ki joka in hoče skočiti za gorečim kupom slame v vodo. Da pa ne skoči za njim, jo zadrži njen mož. Pust je pokopan in sedaj se napotijo pogrebci v gostilno in pijo na čast pusta, ki plava na vodi.

Znano je, da naredo pri nas pastirji dan pred Jurijevim iz zelenih brezovih vej velik koš in ga okrase s papirnatimi trakovi. Takega dajo nemu tako, da mu tolče po nogah. Dva vzameta košarico in tako gredo vsi trije po vasi. Pri vsaki hiši se ustavijo in zapoje:

»Prošal je prošal pisani vuzam,
došal je došal zeleni Jurij.
Dajte mu pogače, da mu noga poskače,
dajte mu jajec, da ga ne bo zajec,
dajte mu dinar, da ga ne bo mlinar,
dajte mu mesa, da bo šel v nebesa.
Dajte mu to vse, da dojde k letu še.«

Če kaj dobe, kar je navadno povsod, se lepo zahvalijo, če pa se pripeti »nesreča«, da nič ne dobe, zapoje veselo zbadljivo:

»Vaša vrata so iz blata,
v vaši hiši je polno miši,
na vašem vrtu je polno krtov.«

Na Jurjevo izženo prvič živino na pašo. Preje jo pokrope z blagoslovljeno vodo in jo

udarijo z blagosl. šibo. Vse to naredijo zato, da bi se živina mirno pasla in lepo redila.

Lepo je videti dekleta na veliko soboto popoldne, ko v belih predpasnikih z jerbasom na glavi hite k kapelici k blagoslovu. Vsaka gleda, da ima lepo zvrhan jerbas pregrnjen z belim prtom. — Po blagoslovu hite vsaka na svoj dom, ker pravijo, da se bo tista, ki prva pride domov, v tem letu prva možila. Znale so tudi lepo pisane belokranjske »pisanice«, katere delajo na veliko soboto.

Tudi pastirji imajo svoj praznik na Vnebohod in na binkošno nedeljo. Gospodinja da pastirju: potic, klobaso in tudi nekoliko vina. S tem se veseli pastirček na paši. Ko gredo pastirji zvečer domov, veselo pojo. Živina pa ponosno stopa z zelenimi brezovimi vejami okrog vratu in rogov.

Nedelje, ko je v kaki vasi »žegnanje«, se ti vaščani zelo vesele. Po končani službi božji gleda vsak vaščan, da pokliče svojega prijatelja iz druge vasi v goste. Tu se imajo dobro. Pravijo da »jedo z veliko žlico«.

Naši fantje so zelo živahni. Posebno se vesele časa, ko se vrše ohceti. Saj jim marsikak ženin da odkupnino za dekle, ki gre v drugo vas. Navadno plača tudi fantovščino, da se še, zadnjikrat fant, med fanti razveseli. Na domu neveste prirede na dan poroke veliko ohcet ali pir. Vaški fantje gredo zvečer voglarit okrog oken, trije pa se maskirajo in stopijo s pismom pred ženina. V pismu zahtevajo od ženina precej veliko vsoto denarja in mu voščijo srečo. Ko pelje ženin nevesto na svoj dom, napravijo fantje iz nevestine vasi »šrango« in ženin ne more naprej, preden ne plača fantom vsote, za katero se pogode. Nevesto neso čez prag v hišo, to pa ne vem zakaj...

Ob raznih slovesnostih nastopa belokranjska mladina v narodnih nošah. Fantje imajo hlače in srajce iz belega domačega platna na glavi širokokrajn črn klobuk. K noši spada tudi širok usnjen pas z lepo izrezljano leseno čutaro. Dekleta pa imajo široke bele obleke in na glavi belo ruto zavezano tako, da izgleda kakor dva zajčja uhlja. Drugače pa nosimo Belokranjci prav takšne obleke, kakor ljudje na Gorenjskem in Notranjskem.

Lepa je Bela Krajina in veseli so njeni prebivalci. Ponosna sem, da mi je v tem krasnem delu slovenske zemlje tekla zibel in je tu moj dom.

Nekaj o umetnem kovaštvu

Kovno železo se v toplem stanju da tanjšati, krčiti, cepiti, zavijati in variti. Vsled teh odličnih lastnosti je bilo mnogo rabljeno ne samo kot grob material pri stavbarstvu, temveč mu je skušal že nekdanji kovač dati tudi okrasno obliko. Ohranjene so nam še stare kovaške umetnine francoskih, nemških, italijanskih in španskih (?) mojstrov.

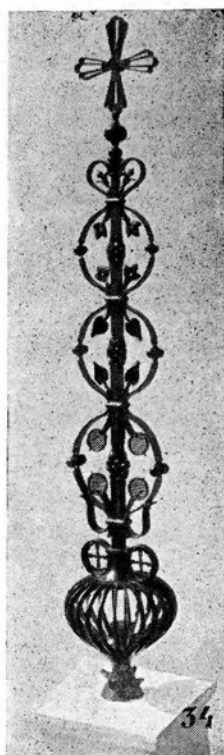
Tudi pri nas se še dobe tu in tam v cerkvah izdelki stare kovaške obrti, ki vzbujajo zanimanje gledalca, pa tudi stara kmečka in meščanska hiša sta imeli lepe okenske mreže, kljuke, tečaje (nasadila), pri vratih in skrinjah, svečnike in svetilke. Lepo zbirko takih starih kovaških izdelkov poseduje poleg ljubljanskega tudi Sadnikarjev muzej v Kamniku.

V dobi strojev je poleg drugih starih obrti propadla tudi ročna kovaška obrt. Toda zopet in zopet se človeku čut in oko upre ob mrzlih tovarniških izdelkih, kjer daje prednost trajno vrednemu ročnemu delu. Tako zopet vidimo, da v novodobni zunanji in notranji arhitekturi ročno kovani predmeti vedno bolj izpodrivajo šablonske litine in medenino. Lestenci, svetilke, svečniki, ograje, okvirji, pohištveno okovje je pogosto iz kovanega železa.

Da ima tak predmet res visoko trajno vrednost, ni potrebna samo lepa oblika, ampak veččak mora slišati iz njega tudi res petje kovačevega kladiva. To se pravi, pred-

met naj bo napravljen res samo s čisto kovaško tehniko.

(Predmeti, ki spadajo k temu članku, so napravljeni v umetni kovačnici kovinarske zadruge »Plamen« v Kropi.)

Nagrobni križ

DEKLICA NA TUJE GRE...

PRAZNIK VSEH VERNIH IN MOJE ŽIVLJENJE

V tistih letih, ko sem se potikala po tujem svetu kakor sedaj ve, sem živela čisto posebno življenje. Mislim življenje svoje notranjosti. Povedala vam bom, potem pa presojajte in se zazrite vase; morda bo katera izmed vas v tem mojem doživljanju našla samo sebe in bo ob tem odkritju srečna, kajti zavedela se bo obenem tudi resnice, da je živeti lepo, in globoko živeti — še lepše.

Bil je praznik vseh svetnikov. Nedelja je bila, prost popoldan, sonce na sarajevskih ulicah in na obronkih Trebeviča, čigar trate so bile še zelene ko smaragd. Nad prazničnimi ulicami je bilo sinje nebo in iz te čudovite jesenske sinjine je deževalo v moje srce vroče hrepenenje. Bil je eden izmed tistih dnevo, v katerih se počutiš v tujem svetu tako nepopisno osamljen in zapuščen. Tiste dni je bila pri meni slovenska deklica, spokornica Izora. Vse one, ki redno prebi-

rate moja pisma, ki vam jih pišem na tem mestu, se boste spomnile, kako sem neko noč srečala Izoro, ko je v nekem baru pela pesem: »Gor čez izaro...« in kako me je njena pesem, polna hrepenjenja, bolečine in strasti premagala do solz in kako sem jo potem privedla na svoje stanovanje. In danes je bila Izora spet pri meni. Žalostne so bile njene sinje oči, ki so v tistih njenih črnih dneh okušale toliko greha in obupa, in ko sem jo spomnila, da je dan Vseh svetih, je naslonila glavo na mojo roko in jokala. Pustila sem, da so se ji iztekle solze, potem pa sem jo prišla za roko in sva šli. Ven v jesensko sonce, tam, kjer pod cipresami praznujejo mrtvi svoj večni praznik in neminljiv počitek.

Cvetje na grobovih je govorilo o ljubezni. Govorilo je o spominih, o mladosti, o letih, ki tonejo drugo za drugim v nepovrat. Videla sem v cvetju popisano vso dolgo povest poedinega človeka, od prve ure nedotaknjene nedolžnosti, do poslednje ure odgovora, preko težkih borb, tavanj in padcev. O, koliko je storjeno zavednih krivic, pa tudi koliko temnih, obupanih stopinj v nevednosti! In vse bo sodil Bog in njegova sodba bo izmed najpravičnejših najbolj pravična.

Izora je stala poleg mene in sonce je vpletalo svoj zlati sij v njene plave kodre. Kdo je bil kriv, da je prišlo z njo tako daleč, da se je prepustila življenju ulice, da je pustila, da so se osipavali njeni ženski krasi kot cvetje v predzimski noči? Sodil bo Bog in njegova sodba bo izmed najpravičnejših najbolj pravična. In kakor da je zaslutila moje misli, je iztegnila svojo roko proti moji in dejala: »Kadar koli sije sonce tako čisto in svetlo kot danes, se mi moje pregrehe nekdanjih dni zde temnejše. In kadar koli se vrne praznik Vseh svetih iz starega leta v novo, mi zažge v dušo ostro bolečino. Je to spomin na umrlo mater, čije ime sem oskrunila s pregrehami telesa, ki ga je ona nosila pod svojim izmučenim srcem. To so bili trenutki, ko me je zabolelo srce in zapekla vest, potem pa je vse skupaj zopet ugasnilo nekam na dno, do koder moja volja ni imela dostopa. In potem si prišla ti in si me razkrinkala do dna in spoznala si me in užgala si mi moč, da sem se spoznala tudi sama. In česar prej nikoli nisem delala, delam zdaj: Vprašujem se, kje najdejo ljudje moč, da ostanejo na površju? Kako morejo

prebolevati udarce življenja, ki se iz dneva v dan kopičijo v velikansko kopico krivic, ki jih zadajajo »veliki« ljudje nam, malim in neznatnim. O, bilo je vsega mnogo, mnogo preveč, da bi si bila še mogla ohraniti zavest, da sem človek kakor so drugi, pa čeprav najnižji človek, ki ga ljudje porabljajo za sezuvanje čevljev s svojih prenasčenih nog.«

Zamislila sem se... Res: Kaj je bilo, da ni z menoj tako, kakor je z njo in kakor s sto in sto drugimi? Kaj je bilo? Mnogo dobrote božje. V to verujem. Izmed mnogih stvari se mi je danes odkrivala zlasti ena: spomin na umrlo staro mater. To je bil zame spomin, ki mu ni bilo enakega. In ko sem stala z Izoro sredi pokopališča, mi je bilo, kakor da sem se nenadoma prebudila...

»To so velike in čudovite stvari,« sem dejala.

Sedli sva pod vrbo žalujko in zazrla sem se v njene viseče, žalostne veje, ki jih je nihal veter v zlat piš jeseni. Tako so nihali moji spomini, lepi, zlati spomini na staro mater, čije duša je bila malone moja duša.

»Glej, Izora,« sem nato rekla, »jaz verujem v veliko skrivnost, da ima človekov poslednji dan veliko moč, ki nikoli ne premine: Dušo umrlega tesneje združi z dušami živih. Kakor zaznavamo s telesnimi čutili pomladno brstenje in jesensko umiranje, tako zaznavamo s čutili svoje notranjosti prisotnost duše bitja, ki ti je bilo posebno ljubo in drago. Glej, kolikokrat sem jo zrla, kako je, stara in izčrpana, prebirala molek za otroke svoje hčere. To je bila moja stara mati. In vselej, kadar je odmolila, je najprej pokrižala mene in potem šele sebe in učila: 'Bodi dobra in modra, če hočeš, da te bodo imeli ljudje radi. Dekle mora biti modra!' To je bil zlat nauk zame, zlato zrno, ki je moralo roditi. Deset let je že ni, a v meni je, kakor da je nisem izgubila niti za en dan.«

Oh, rada bi povedala Izori nekaj velikega in prerajajočega, nekaj, za kar ni imena, kar prehaja iz duše v dušo, kakor prehaja bogata rast iz pomladi v pomlad!

»Nad mojim vzglavjem visi njen molek. Iz njegovih, od tolikega prebiranja zdrobnelih jagod vonja njeno staro življenje; diši po mednih hruškah, ki jih je vedno imela za naša mlada usta. Diši po stari skrinji,

kjer so prav na dnu ležale peče in vse tiste drobne stvari iz njenih mladih let, ki jih je ljubila prav tako, kakor jih ljubimo mi danes. Njena kri je nosila mene v njenih mladih dneh: dobila sem po svoji materi njene oči, oči stare matere, ki so znale tako čudovito gledati življenje. Kako je to veliko, kako je to mnogo! In glej: ona je zrla planine vse svoje življenje, a jaz, njen otrok, tavam po svetu. In kaj vse se mi lahko pripeti?! Toda, mar naj se izneverim njeni krvi, ki se pretaka po mojih žilah? Vsa ta kri je en sam utrip: Bodi modra! Skozi dolgo dobo se povrača k meni vedno iznova njen glas, ki ga je nekoč polagala skozi svoja telesna usta v moje srce. Danes govori samo še njena duša, ki jo srečavam v tihih urah nad mojim vzglavjem, jasno in nedotaknjeno. Srečavam jo pred vsakim svojim dejanjem, ko ne vem, kako in kaj bi. Pride in se skloni nadme in me obsenči s svojo močjo, pokaže pravo smer in se zopet umakne v svoj tihi, neznani svet. In nad tem svetom se sklanjajo vrbe žalujke in skozi nihajoče se veje govorijo mrtve duše z živimi. Šumi njena duša, poleg naju je in naju gleda in njene oči so vesele, ker sediš ti poleg mene, Izora. Ali morda več zakaj? Veš, seveda več, zakaj te je oblila rdečica? Praviijo, da ima celo Bog rajši enega spokornika kakor devet in devetdeset pravičnih. Da, mi vsi vemo, da je tako in vemo tudi to, zakaj je tako. — Izora, danes govorijo grobovi. Njihov molk prekriči svet in njihova tišina govori in pove več, kakor vsa živa bitja. Vedno, kadar stojim sredi njih, se močnejše utrne v meni dolga nepretrgana nit, ki veže ljudi iz roda v rod, zlasti tiste ljudi, ki so si po krvi in duhu tako blizu, da začutiš v hripih kako težnje tvojih prednikov od časa do časa vzvalove v tebi z neukrotljivo silo. In ta dolga nepretrgana nit nam nalaga velike dolžnosti, velike odgovornosti. Koliko jih je, ki se zavedajo pomena sebe za vesoljno človeštvo? Ti, Izora, nisi mislila na to. Toda, če bi bila umela poslušati nemo govorico grobov in jo razumeti, če bi bila imela nekoga, kakor ga imam jaz v osebi in duši stare matere, bi bilo tudi s teboj drugače. Moja duša ni samo moja duša, in moje telo ni samo moje telo. Če imaš v najemu gospodarstvo, ga opravljaš tako, da boš nagrajena! Glej, Izora, ti mlada spokornica, skozi nihajoče veje vrbe žalujke

se pogovarjajo duše umrlih z dušami živih... In kaj te tako gledajo oči tvoje žalostne matere?»

Izora je sklonila svojo plavolaso glavo, v katero se je lovil sončni sij predvečera, pobrala s svojimi spokornimi rokami prst z gomile pred seboj in jo pritisnila na svoja usta... In takrat so nad nama vzdrhtele dolge žalujkine veje in sinje jesensko nebo je videlo solze v dekličinih in mojih očeh.

PRELJUBE!

Beograd, 1. IX. 1940.

Večkrat sem Vam že mislila napisati par vrstic, z željo, da bi jih brale vse one, ki žive v objemu svojih ljubih domačih, da bi spoznale, kako lepo je doma. Da bi spoznale nevarnosti, ki prete nam, ki se mučimo za košček kruha daleč od doma. V velikem vrtincu nevarnosti smo, na vsak pogled in smehljaj moraš paziti, ker se nam lahko zgodi, da se naši nedolžni smehljaji vzamejo na znanje kot smehljaji ničvrednih deklet, ki ponujajo sebe strastem sveta. — Tako prazno je v svetu in brez ljubezni! Pogrešam ljubeče srce svoje matere, pogrešam Vas, drage Tepančanke, in Vam zavidam Vašo srečo, da smete biti doma, da se smete brez skrbi nasmejati, da smete ljubiti naše preproste in nepokvarjene kmečke fan te. Pisala bi rada mnogo, pa ne morem. Solze mi mnogokrat silijo v oči. Tudi ne vem, če bo kaj prostora v »Vigredi« za te vrstice. — Željno čakam Vašega odgovora, g. urednica, če smem še kaj pisati. — Sprejmite srčne pozdrave od vseh Slovenk v Beogradu.

Slovenka.

Draga Slovenka!

Lepo se v imenu vseh zahvaljujem za Vaše pismo in za pozdrave! Iste Vam pošiljamo tudi me in želimo, da bi to Vaše pismo ne bilo zadnje. Morda imate še kako znanko Slovenko in bi nam skupaj napisale še kaj lepega. — Zavedamo se, da nam je doma lepo in da se za to srečo moramo zahvaliti Bogu. Vendar ve, ki morate živeti daleč od doma, ne smete obupati. Zavedati se morate vselej, da je taka božja volja in da Vam je gotovo namenil posebno poslanstvo v tujem svetu. Mislite, da ne? O, jaz pa sem o tem trdno prepričana! Važno je samo, kako to poslanstvo vršite. Še tako neznatno delo je

veliko delo, če ga spremlja misel na Boga, na narod, na narod, iz katerega izhajamo, na domovino, kateri moramo biti v ponos.

Glejte, to so same velike stvari, za katere je vredno živeti. — Lepo pozdravljena!

Marija.

IZ DOMAČIH KROGOV

KMETIJSKO-GOSPODINJSKA ŠOLA MARIJANIŠČE - BOKALCE PRI LJUBLJANI

V začetku novembra se začne štirideseti tečaj kmetijsko gospodinjke šole, ki bo trajal 11 mesecev. Učenke stanujejo v zavodu šolskih sester.

Pouk je teoretičen in praktičen. Teoretični obsega verouk, vzgojeslovje, računstvo, slovenščino, kemijo, knjigovodstvo, živiloznanstvo, gospodinjstvo, zdravstvo, oskrbo bolnih živali, vrtnarstvo, sadjarstvo, mlekarstvo, živinorejo, poljedelstvo, združništvo itd.

Praktično se učenke vežbajo v kuhanju in konzerviranju, ročnem in strojnem šivanju, preji in tkanju, pranju in likanju, mlekarstvu in sirarstvu, vrtnarstvu itd.

Učenke, ki se žele izvežbati za samostojno vodstvo večjih gospodinskih obratov, morejo ostati na zavodu dve leti, da spopolnijo in poglobijo svoje praktično in teoretsko znanje.

Popolna oskrbnina znaša mesečno 450.—dinarjev.

Sprejeta učenka naj prinese s seboj obleko, perilo in obutev potrebno za delavnik in praznik. Nadalje: dva para rjuh, štiri prevleke za blazino, štiri brisače, štiri servijete, odejo in koc. Perilo je lahko iz domačega platna.

Dekleta, ki hočejo vstopiti v šolo, morajo:

1. dovršiti 16. leto, biti zdrave in moralno neoporečne;
2. predložiti zadnje šolsko spričevalo;
3. navesti stan in poklic staršev;
4. predložiti obvezno izjavo: a) učenke, da se bo ravnala po hišnem redu, b) staršev ali varuha, da poravnajo stroške šolanja.

V seminar za kmet. gospodinske učiteljice se letos ne bo sprejemalo, pač pa drugo leto. Predpogoj za sprejem je dovršena enoletna kmetijsko gospodinska šola, na kar se interesentke že zdaj opozarjajo.

Lastnoročno pisane, neolkovane prošnje za sprejem naj se pošljejo s prilogami vred na vodstvo kmetijsko-gospodinske šole Marijanišče v Ljubljani.

DUHOVNE VAJE

V DOMU DEVICE MOGOČNE

bodo:

Za žene in matere od 9. do 13. novembra. Za dekleta od 26. do 30. decembra. Pričetek vsakokrat prvi dan ob šestih zvečer. Oskrbnina din 100.—. Prijavite se na: Predstojništvo Lichtenthurnovega zavoda, Ljubljana, Ambrožev trg 8.

DEKLIŠKI KROŽEK DORNAVA PRI PTUJU.

Da ne boste mislile, da me spimo, smo si izprosile v Vigredi majhen kotic, da vam popišemo naše žvrgolenje. Mlad je sicer naš krožek, a precej agilen. Redno se zbiramo k mesečnim sestankom, kjer nas naša vesela Mara prav dobro zabava s kakšno prigodbico. Gojimo pa tudi lepo petje, deklamacije in govore. Največ govorimo na sestankih dekleta same. Pa tudi č. g. P. Savinšek nas pozdravi s kakšnim resnim in svarilnim govorom, kakor je pač za življenje potrebno in kakor zna samo on. Ob koncu pa nam zabeli še s kako smešno.

Telovadimo pa tudi, sicer ne vse, a kdor pregleda te, spozna nam glavo in srce. Zato pa smo priredile 19. marca lepo uspelo akademijo, ki je bila vključ v slabemu vremenu dobro obiskana, konec marca pa lepo igro »Goslarica naše ljube Gospe«, združeno s proslavo materinskega dneva. Zelo pa nas je ganil pred igro govor č. g. P. Jagodiča, ki nam je izvalil marsikatero solzo.

Pa to še ni vse! Zadnji mesec smo celo tekmovali. Udeležile smo se tudi dekliških dnevov na Betnavi, odkoder smo se vrnile poživljene in vesele, da nam ni mogoče popisati. Sedaj nam bo šlo delo Katoliške akcije še bolj izpod rok. Naš krožek šteje namreč 42 članic. To vam je življenje, ko se zberemo k sestanku ali telovadbi! Saj mladost mora biti vesela! Me pa smo mlade in zdrave in zato tudi vesele, kajti take ima še Bog rad.

Tudi mladenke vabimo v naš krog, da se bo, ko dorastejo, naš krožek pomnožil. Na-

še sestanke pa obiskujejo tudi naše dobre mamice ter z veseljem opazujejo našo marljivost. Tako pač životarimo iz dneva v dan. Ko se danes prvič oglašamo v »Vigredii«, kličemo vsem sestram širom Slovenije prav sestrski »Bog živi« in še »Na svidenje«!

Malčka P., članica.

IZ RAJHENBURGA

Danes, ko se prvič oglašam v našem tako priljubljenem mesečniku, vam moram naznaniti, da nas je zapustil 1. avg. splošno priljubljeni č. g. Ramšak Viktor. Šel je iskat svežega duhovnega polja v novo faro v Sv. Jurij ob južni železnici. Bil je zares zvest vodnik ljudstva, zlasti mladine, ki nas je tako skrbno vzgajal. Bodi mu Vsemogočni najboljši plačnik za vse, kar je dobrega storil v naši fari!

Ganjeni smo se po slovesu vračali na svoje domove. Z žalostnimi očmi in molčečimi usti smo ob drugem sestanku zrlili drug na drugega, ker ni bilo med nami več ljubljeneega voditelja. Želimo mu vsi, da bi tudi v novi župniji, v šoli in v mladinskih organizacijah s požrtvovalnostjo deloval Bogu v čast, domovini v korist in v blagor neumrjočih duš!

V NAŠIH DOMOVIH

KUHARSKI ZAPISKI ZA NOVEMBER

Klobasice in kisla repa. $\frac{1}{2}$ kg faširanega svinjskega in govejega mesa zmešaj z 2 namočenima in ožetima žemljama, koščkom sesekljane prepražene čebule, soljo, poprom, česnom in kumno. Vse zelo dobro premešaj in premečkaj, potem oblikuj na deski, ki si jo potresla z drobtinicami, za palec debele in za prst dolge klobasice. Medtem pa kuhaj $\frac{1}{2}$ kg kisle repe, ki si jo zalila z vodo in odišavila s soljo, kumno in nakrhljanim jabolkom. Prepraži 8 dkg prekajene slanin, odlij nekoliko masti in speci na njej klobasice. V ostali masti pa prepraži košček čebule, 3 dkg moke, odišavi s česnom in zalij z vodo od repe. Ko omaka prevre, jo vlij med repo, še malo pokuhaj in naloži v skledo, okoli v vencu pa klobasice. Poleg daj še zabeljen ali pire krompir.

Špinačni puding. V $\frac{1}{2}$ l slane vode skuhaj $\frac{1}{2}$ kg osnažene in oprane špinace. Po-

Na njegovo mesto pa je takoj stopil č. gospod kaplan Gregor Janez, katerega se hočemo z veseljem okleniti in delati neustrašno naprej za procvit naše dekliske organizacije.

Sedaj pa kličem vsem sestram krepak

Bog živi!

Tilka Župevc.

IZ UREDNIŠTVA IN UPRAVE

Gdč. Ana Puhelj, Maribor, naj blagovoli sporočiti, za kaj je poslala vsoto 85.— din po položnici »Vigredii« dne 14. IX. 1940.

Vsem sotrudnikom in sotrudnicam! Uredništvo se najlepše zahvali za poslano obilno snov. Kar je porabnega, pride polagoma na vrsto. Prosimo potrpljenja! Ob enem tudi prosimo, naj si vsak napravi prepis svoje pošiljatve, ker nam je nemogoče vračati prispevkov, ki jih ne bomo mogli porabiti. Ponovno tudi prosimo, da pišete le na enostran lista, ker ne utegnemo prepisovati za tiskarno.

Naročniki in naročnice, poravnajte naročnino! Za novi letnik 1941 se že pridno pripravljamo. Pripravite se tudi vi za nabiranje novih naročnikov! Za novi letnik pripravljamo nova presenečenja.

tem jo odcedi in ožmi ter fino sesekljaj. Na 4 dkg presnega masla nekoliko prepraži 4 dkg moke in zalij z $\frac{1}{4}$ l mrzlega mleka, da dobiš gosto omako, odišavi jo s soljo in muškatomim oreškom ter primešaj posamezno 3 rumenjake, nato še pripravljeno špinacho in 1 žlico naribanega sira. V trd sneg 3 beljakov zamešaj žlico sesekljane peteršilja, še malo stepaj in zamešaj med špinacho zmes. Napolni v namazan in z drobtinami potresen puding model, a ne polno. Dobra dva prsta naj še manjka do vrha. Postavi model odkrit v posodo z vrelo vodo, posodo pokrij in kuhaj počasi 1 uro. Stresi potem puding na velik okrogel krožnik, zreži na kose, vendar pa pusti celo obliko, zabeli ga s presnim maslom in drobtinicami ter obloži z zabeljenimi cvetkami karfijske in ocvrtimi zdrobovimi svaljki.

Zdrobovi svaljki. Zavri $\frac{3}{4}$ l mleka, ščepci soli in 3 dkg masti ali presnega masla.

Vsuj vanj 18 dkg pšeničnega zdroba in med pridnim mešanjem kuhaj, da se zgosti. Prepraži na presnem maslu košček sesekljanе čebule, malo zelenega peteršilja, nekoliko ohladi in dobro vmešaj z 1 jajcem. Jajce ubij v skledico, ga stepi in počasi vlivaj med presno maslo, sicer se ti vse skupaj sesiri. Ko je že gladko, zamešaj med kuhani in nekoliko ohlajeni zdrob. Stresi vse skupaj na desko in delaj za palec debele svaljke, povajljaj jih v moki, jajcu in drobtinah in ocvri na masti.

Telečja obara s paradižniki. 60 dkg telečjega plečeta ali bržole zreži na koščke in zmešaj s soljo, poprom in žlico moke. V kozici segrej 5 dkg olja in praži na njem meso, da se posuši. Potem poberi meso ven, v ostalem olju pa prepraži pol sesekljanе čebule, 10 dkg svežih ali 3 dkg suhih gob. Dodaj 2 žlici paradižnikove mezge, odišavi s kumno in česnom ter dodaj zopet prepraženo meso. Potem zalij z vodo in duši, da se meso popolnoma zmehča. Nazadnje dodaj še za oreh presnega masla in daj z dušenim rižem ali zabeljenimi rezanci na mizo.

Dušen riž. Operi in osuši 25 dkg riža. Deni ga v primerno kozico, zalij z $\frac{3}{4}$ l vode, nekoliko osoli in dodaj 3 dkg presnega masla ter žličko paradižnikove mezge. Potem pokritega duši, da se popolnoma osuši in zmehča. Tak riž damo navadno poleg omake na mizo. Za samostojno jed ali za k solati ga pa kakor navadno pražimo.

Solata iz kislega zelja. Vzemi iz soda ali škafa $\frac{3}{4}$ kg kislega zelja in če mogoče tudi nekoliko zeljnice. Zelje potem dobro odcedi, zeljnico pa shrani. Nato zelje nekajkrat prereži z ostrim nožem in ga zmešaj z 2—3 žlicami olja, sokom pol limone, 1 zribanim jabolkom, pičlo žlico naribanega hrena, ščepem soli in sladkorja ter toliko zeljnice, da dobiš sočno solato. Taka solata je zelo zdrava in dobro domače sredstvo proti slabi prebavi.

Zapečene palačinke. Sežvrkljaj omletno testo iz $\frac{1}{4}$ l mrzlega mleka, 15 dkg moke, 1 jajca in ščepca soli. Ko testo 10 minut stoji, ga še enkrat prežvrkljaj in speci iz njega prav tanke palačinke. Pomaži jih s stopljenim presnim maslom, potresi z rozinami in sladkorjem, zvij in zreži vsako na 3 štrukeljčke. Naloži jih pokoncu v dobro namazano kozico in polij z $\frac{1}{8}$ l sladke smetane, v katero si vžvrkljala 1 jajce in žlico

sladkorja s cimetom. Lahko porabiš tudi smetano, ki jo pobereš iz zavretega mleka. Deni sem in tja še kak košček presnega masla, postavi v pečico in peci 35—40 minut, da se zarumeni in smetana zakrkrne. Naloži potem štrukeljčke na krožnik in jih dobro potresi s sladkorjem, ali jih pa peci v porcelanasti skledi in kar v njej postavi na mizo.

Čokoladni krapci z ocvirki. Stresi na desko 25 dkg moke in jo zmešaj z 20 dkg dvakrat premlelih ocvirkov. Dodaj 10 dkg sladkorja, 1 jajce, 1 beljak, žlico ruma, ščepc cimeta in $\frac{1}{2}$ pecilnega praška. Naredi z lahko hladno roko hitro testo in ga pusti pol ure počivati. Potem zvaljaj testo za svinčnik debelo in zreži s krapovim obodcem ali kozarcem kolačke, vendar ne večje kot 6 cm v premeru. Naloži jih na čisto pekačo in speci v dobro segreti pečici. Ohlajene deni po dva in dva skupaj z marmelado. V skledici mešaj na toplem 8 dkg čokolade, 3 dkg presnega masla in $\frac{1}{2}$ kavne žličke ruma. S tem ledom namaži krapce po vrhu in daj na vsakega polovico oreha. Lepo je, če jih daš v papirnate skledice.

Mandeljnova torta. Vmešaj 10 dkg sladkorja, 8 rumenjakov, sok in lupine $\frac{1}{2}$ limone. V trd sneg vseh 8 beljakov zamešaj 4 dkg sladkorja in stepaj še pet minut. Na poli papirja zmešaj 14 dkg moke in 6 dkg olupljenih in zmletih mandeljnov ter jih s snegom vred rahlo zamešaj med rumenjako-vo goščo. Nazadnje primešaj še 4 dkg stopljenega presnega masla in stresi v namazau in z moko potresen tortni model. Če modela nimaš, lahko pečeš torto v primerni kozici. Le da moraš v tem slučaju obložiti dno kozice s papirjem in tega namazati. To pa zato, ker tortni model lahko razstaviš in torto spodrežeš, če se je morda prijela, iz kozice jo moraš pa stresti in če se je prijela, se ti raztrga in zdrobi. Če je pa spodaj papir, boš torto s papirjem vred zvrnila in potem samo papir potegnila proč. Torto peci v srednje topli pečici 35—40 minut. Drugi dan jo dvakrat prereži in napolni s sledečo kremo: $\frac{1}{8}$ l močne črne kave zmešaj najprej mrzlo z 2 jajci 6 dkg sladkorja in 3 dkg moke. Potem postavi posodo na štedilnik in mešaj ali stepaj na bolj šibkem ognju, da zavre. Potem postavi na hladno. Posebe pa mešaj 15 dkg presnega masla s 6 dkg sladkorja in 10 zrni fino zmlete kave.

V to presno maslo dodajaj po žlicah kuhano kremo in vse skupaj še mešaj, da se zelo speni. Odišavi kremo še z žlico ruma ali konjaka in jo takoj uporabljaj. Namaži s to kremo torto tudi ob straneh in po vrhu. Ob straneh jo potresi z zmletimi mandeljni, na vrhu pa brizgaj mrežo iz goste marmelade. Okrog brizgaj venec s smetano. Kjer se mreža križa in v venec iz kreme zatakni listke mandeljnov in deni torto na krožnik, ki si ga obložila s čipkastim papirjem.

GOSPODINJA VPRAŠUJE

R. K. bi rada doma delala sladkor iz sladkorne pese, ki jo je baje okoli Logatca zelo dosti.

V naši državi je domača izdelava sladkorja po finančnem zakonu prepovedana in je zato prepovedano tudi vsako objavljajanje navodil, kako bi se moglo to narediti. Sploh pa dvomim, da je to, kar vi mislite, res sladkorna pesa, ker je vobče v naših krajih ni dobiti.

K. Ž. Na kumarcah se vam je napravila bela obloga in bojite se, da se vam bodo skvarile.

To se je letos zgodilo še marsikateri drugi gospodinja. Kumarce ste vložili v pravilno močan kis, te so pa potem izločile preveč mokrote, kis je postal zato prešibek in se je pričel kaliti. Odlijte kis, kumarce zbršite ali še bolje, umijte jih s svežim kisom, potem jih ponovno vložite in zalijte z novim dovolj močnim kisom. Pravtako naredite s fižolom, papriko ali kakršnim koli shrankom v kis, ki se vam je začel kaliti. Letos je izredno mokro leto, vsi sadeži in poljski pridelki imajo več kot običajno vode, ki jo potem izločajo. Tudi marmelade letos raje plesnijo kot sicer. Tudi tukaj samo odstranimo plesen, površino izmijemo z alkoholom ali rumom in površino vnovič zavarujemo s papirjem, namočenim v rumu in s salicilom. Pred dnevi mi je tožila neka gospa, da ji plesni kutinov sir. Tudi tega je treba osnažiti in izmiti z alkoholom ali rumom. Potem je pa najboljše, če se zavije ves v celofan ali pergament, ki je namočen v rumu. Sicer se bo ta nekoliko prijel na sir, vendar ga bo tudi varoval, pred zunanjim zrakom in njegovim razkrajajočim vplivom.

F. P. Vaše pismo je polno želja, deloma upravičenih, deloma pa tudi neopravičenih. Tako je n. pr. »Vigred« v zadnjih letih prinesla že več opisov, kako torto naredimo, spečemo, oblijemo in okrasimo. Da vam ustrezemo, smo tudi v tej številki zopet opisale eno torto, ki tudi za današnje razmere ni predraga in ne zahteva preveč vaje v krašenju in opisovanju.

Za opisovanje tort dobimo v vsaki železni trgovini nalašč za to narejene majhne brizge, ki imajo po šest različnih nastavkov. S temi lahko brizgamo črte in vejice, zvezdice, venčke, liste in rožice pa seveda tudi napise. Če brizge nimamo, si naredimo iz papirja vrečico, jo spnemo z bucko in s škarjami zrežemo različne odprtine. Vendar se taka vrečica hitro razmoči, in naše pisanje ni enakomerno. Lahko si tudi sešijemo vrečico iz nepremočljivega platna in natakemo na koncu nastavke, kot jih imamo za brizgo.

Brizgamo z marmelado, ki pa ne sme biti zrnčasta, ker nam potem zamaši odprtino in zelo ovira vse delo. Zato je dobro, da jo prej pretlačimo skozi sito; opisujemo tudi z beljakovim ledom. Zato mešamo pol beljaka s toliko presejanega sladkorja, da bo naše pisanje držalo obliko. To mešamo četrtr ure in potem pišemo. Če hočete pisati s čokolado, si napravite led, kot je opisan v današnji številki pri čokoladnih krapcih. Slednjič pa pišemo z vsako kremo, kot jo rabimo za polnjenje tort.

Ne razumem prav, kaj mislite, ko pravite, da bi radi, da bi bil beljakov led na vrhu trd. Ravno beljakov led je le prevečkrat še pretrd. Mešamo 20 minut 2 beljaka, 21 dkg sladkorja in sok pol limone. To potem samo nekoliko segrejemo in vlijemo čez torto. Paziti morate le, da je led dovolj gost in lepo krije površino. Zato se na to mero 21 dkg na 2 beljaka ne smete popolnoma zanesti, ker pač ni vsak beljak enak. To je nekako srednje merilo. Če je beljak od zelo velikega jajca, boste vzeli nekaj dkg sladkorja več, pri manjšem jajcu pa primerno manj. Pomočite žlico v led, jo obrnite in glejte, če jo led lepo krije. Dodajte po potrebi še sladkorja, če je pa pregost, pa kako kapljico tople vode. Torto postavite potem samo za pol minute v srednjetoplo pečico, da se vam lepše sveti, lahko jo pa tudi samo na zraku posušite.

Rože delamo iz fondanta, ki mora biti pravilno skuhan in pravilno vmešan. Košček, ki ga obdelujemo sproti, segrevamo nad plamenom majhne špiritne svetilke; vendar so to že umetnosti, ki jih bo res do bro naredil le poklicni slaščičar. Za domačo rabo bomo pa z brizganjem s kremo pri ne koliko vaje naredili prav lepe rožice.

Navodil za piškote je bilo v »Vigredi« ž mnogo. Če želite pa kake posebne piškote, pa pišite vsaj do 5. tega meseca, da bo mo goče že v prihodnji številki odgovoriti.

Še navodila za štrudelj in vlečeno testo si želite. Na desko presejemo 25 dkg moke, naredimo v sredo luknjo, kot če delamo rezance, nekoliko solimo, ubijemo vanjo 1 jajce in vlijemo žlico olja. Temu primešamo z nožem nekoliko moke, potem pa počasi prilivamo in sproti mesimo $\frac{1}{8}$ tople vode. Testo naj bo zelo mehko, zato ga najprej obdelujemo z nožem, ker bi se nam rok pre več prijemalo, potem šele gnetimo z rokami in dodajajmo po potrebi še moko. Testo

mora biti zelo dobro udelano; sveti naj se kakor svila in kaže majhne mehurčke. Po tem ga damo na pomokano desko ali lesen krožnik, namažemo po vrhu z oljem in po krijemo s kozico. Počivati mora vsaj 20 mi nut, preden ga vlečemo. Preden ga začnemo vleči, ga nekoliko razvaljamo in namažemo z oljem. Potem pa vlečemo. Najprej dvig nemo vse testo na narobe obrnjene dlani in v zraku vlečemo bolj v sredini. Potem ga zopet položimo na mizo in naokrog razvle čemo robове. Potem ga pa namažemo ali po tresemo z nadevom. Za jabolčni zvitek naj prej z precvrtimi drobtinami, nato z nakrh ljanimi jabolki in nazadnje še s sladkorjem in cimetom. Debele robове obrežemo, pre gnetemo in drugače uporabljamo, kot smo to že letos enkrat povedale. Zvitek ali štru delj potem zavijemo, tako da dvignemo prt in testo takorekoč valimo pred se. Potem ga damo na namazano pekačo, pomažemo z jajcem ali stopljenim presnim maslom in spečemo. Če bi radi vedeli še za kak drug zvitek, se pa še oglasite!

ZA PRIDNE ROKE

IGRAČE.

Kakšna naj bo igrača? Otrok se ne igra z njo temveč s svojo domišljijo, igrača sama more biti le povzročitelj igranja. Žival, punčka, morejo imeti le svojo osnovno obliko in barvo, vse drugo — premikanje, glas — doda otrok sam, medtem ko n. pr. oponaša živalske glasove. Lutka, naj dobi le svojo osnovno obliko in barvo; kralja s krono in s prišitim purpurnim plaščem ne moremo n. pr. vedno uporabiti. Moramo ga preobleči, razdreti, spremeniti, da dobimo kmeta, vojaka ali voznika.

Navadno se igrača priljubi in čuva kot dragocena posest šele takrat, ko je v razsulu in jo otrok prične popravljati sam. Otrok ljubi vse primitivno, ki mu v domišljijo vdahne življenje; istočasno pa ljubi tudi razkošne, bogato opremljene igrače, ker vzbujajo občudovanje in čut posesti.

Danes vedo že skoro vsi, da je otrokova igra tako važna kot njegovo delo, ki ga bo prevzel kot odrasel človek. Pri igranju vež baje otroci svoje zmožnosti, v ljubezni ali brezbriznosti ob igračah se pokaže temeljna

osnova otrokovega značaja. Zato moramo smatrati igrače za prav tako resne, kot svoje »odrasle« skrbi in radosti, če hočemo pro dreti v otroški svet.

Št. * 9 — Slon. (Glej popis k prilogi za november.)

Št. * 10 — Letala v hangarju. (Glej po pis k prilogi za november.)

Št. * 3 — Punčka. (Glej popis k prilogi za november in št. 4.)

Št. * 7 — Medvedek. (Glej popis za nov.)

Št. * 8 — Žoga. (Glej popis k prilogi za november.)

Št. 12 — Račka, mucka in zajček iz ostan kov blaga ali povoščenega sukna.

Št. 13 — Vrtiljak z letali.

(Popis in kraj za št. 12. in 13 lahko na ročite pri upravi lista.)

PLETENINE.

Št. 14 — Volnena nočna jopica z luknji častim vzorcem. (90 gramov fine mehke volne.)

Št. 15 — Na praktičnem kostumu opazimo novodobni okras iz vezanih listov, ki so zelo učinkoviti na preprostem vzorcu pletenja. Krojno obliko krila poudarjajo drugobarvne verižne vrste ob šivih. (800 gr srednje debele volne.)

Št. * 2 — Ljubka oblekca za 3 letno deklico. (Glej popis št. * 6 — Spodnje hlače. (Glej popis k prilogi za november.) Št. 16 in 17 — Ovoj za cvetlični lonec iz štramina, na katerega vezemo z bastom.

Št. 18 — Moderno čepico kvačkamo z debelo volno — moderne barve in jo nosimo k vsakemu športnemu oblačilu.

Št. 19 — Damska smučarska garnitura. (Kapuca, pulover, rokavice.) — (Za pulover: 240 gr srednje zelene, 50 gr temno zelene, 50 gr rumeno bele in 30 gr rdeče volne. Za kapuco: 65 gr srednje zelene, 10 gr rumeno bele in 10 gr srednje zelene

volne.) Za rokavice: 40 gr črno-belo-zeleno melirane in 10 gr srednje zelene volne.

Št. 20 — Nočne copatke. (10 in 50 gr volne.)

Št. 21 — Jopico pletemo v treh barvah n. pr.: v črni, sivi in beli. (70—90 gr Angora-volne v treh različnih barvah.)

Št. 22 — Za apartno obleko rabimo 750 gr najfinejše volne in pletemo z dvojno nitjo.

(Popis in kroje k vsem modelom lahko naročite pri upravi lista.)

Popis k prilogi za november 1940.

Št. 1 — A, b — Zastor. — Osnutek združimo pri a in b v celoto.

Št. 2 — a, b, c, d, — Pletilna pisma za motive oblekce št. 11 in način pletenja. Kako pleteš v dveh barvah, kaže 2 a, lahko pa na gotovo oblekco vsijemo motive s šivanko. — b = za rokav, c = za krilo, d = za

razporek. Prazni okenčki = modre petlje, križci = rdeče petlje. (Kroj glej št. 11.)

Št. 3 — a, b, c, d, e, f, g, h, i — *Punčka* iz povoščenega sukna ali poljubnega blaga. — Prirezane dele združimo pri enakih številkah, ki so označene na krojčkih. Vsako posamezno obliko preden jo povsem zašijemo, trdo napolnimo s kapokom, vato ali žaganjem. Na obrazu zarišemo z lazurno barvo nos, oči in usta, iz mehke volne pa naredimo poljubno pričesko, ki jo prišijemo h glavi. — A = obraz, b = del, ki veže oba dela glave, c = zadnji del glave, d = zaključek vratu, e = trup (odreži 4 $\times$), h = spred. del noge (odreži 2 $\times$), i = zadnji del noge (odreži 2 $\times$).

Št. 4 — a, b, c — *Kroj za obleko punčke* št. 3. — a = životek, b = ovratnik, c = krilce.

Št. 5 — a — *Čajni grelec v obliki kmetice*. — Iz rožnate klobučevine odrežemo dva enaka dela po vzorcu 5 (vsak kvadrat meri 1 cm), ki ju sešijemo ob roboh (spodaj ne!). Glavo in život napolnimo s kapokom ali vato. V krilo potisnemo toplo podlago. Glavi uvezemo s par vbodi oči, usta in nos. Par rumenih volnenih niti označi lase. — Životek oblečemo v žamet, za krilo pa vzamemo rožasto blago. Sešijemo še predpasnik s širokimi trakci, na glavo za-vežemo lično ruto.

Št. 6 — *Pletene spodnje hlače*. — Hlače pletemo v enem kosu v vrstah (vedno same desne petlje), zaključne robove pa po končanem delu v krogih (2 desni, 2 levi petlji). — Pred začetkom dela zloži kraj iz papirja pri enakih številkah skupaj, da boš razumela obliko kroja, ki je kljub enostavnosti zelo premišljena ter omogoča, da se pletenina prilagodi vsakemu gibu. Plesti pričnemo ob sprednji šivi leve hlače polovice in pletemo po kroju dalje, nakar rahlo odrežimo. Hlače sešijemo skupaj in nabere-mo petlje za pas na tanjše pletilke. Obenem vpletemo luknjice za elastiko. (Pri vseh levih progah spletemo obe petlji skupaj, prej pa napravimo 1 ovój.) — Kraj na prilogi je za 10 letno deklico, poljubno pa ga povečamo ali pomanjšamo.

Št. 7 — a, b, c, d, e, f, g, h, i — *Medvedek* iz volnenega pliša. — Za 26 cm dolgega 17 cm visokega medvedka urežemo po krogih a — i najprej podlogo in sicer: a, b,

c in d enkrat s pregibom, e — i pa dvakrat brez pregiba. Ko smo pri glavi naredile stransko šivo do 6, združimo dele pri označenih številkah z navadno šivo, toda podplatov še ne vstavimo in pustimo pri trupu nekoliko odprtine. Pri tej odprtini obrnemo podlogo in natlačimo glavo, trup in noge zelo trdo z razkosano vato! Odprtino pri trupu zašijemo in vstavimo nogam podplate. — Gotovega medvedka iz podloge preoblečemo s sivo-rjavim plišem, ki smo ga tudi prirezale po krogih a — i. — Podplatom naredimo podlogo iz lepenke, uho urežemo po i iz dvojnega blaga, ga sešijemo, ob zaokroženem robu, obrnemo in prišijemo h glavi pri oznaki. — Za oko prišijemo okrogel črn gumb, smrček izvezemo s črnim tvistom, za rep urežemo 15 mm široko, 3 mm dolgo progo iz pliša, iz katere sešijemo zvitek, ki ga prišijemo pri zvezdici k trupu. — a = zgornji del trupa, b = spodnji del trupa, c = glava, d = goltanec, e = sprednja noga, f = zadnja noga, g = sprednji podplat, h = zadnji podplat, i = uho.

Št. 8 — a — *Žogo* sešijemo iz raznobarnih ostankov blaga in jo napolnimo z lesno volno. — Iz lesne volne oblikujemo žogo v premeru 19 cm in jo povijemo z nitjo na vse strani, da dobi pravo obliko. Iz blaga urežemo kraj 8 sedemkrat in kr. 8 a dvakrat. Ovalne dele sešijemo skupaj (zadnja šiva ostane odprta), obrnemo in potisnemo v to-žogo iz lesne volne. Šivo zaključimo. Vse šive olupšamo z okrasnimi vbodi, nakar prišijemo zgoraj in spodaj, kjer se stikajo konice vboda, oba kroga 8 a, ki ju z okrasnim vbodom prišijemo.

Št. 9 — 1, 2, 3, 4, 5 — *Slona* izžagamo iz 1 cm debele deščice, po 1—5 in sicer trup z glavo enkrat, ostale dele dvakrat. Vse robove in ploskve lepo zgladimo s peščenim papirjem, nato prilipimo posamezne dele, kot so zarisani. — Oko označimo s črno barvo. — Za stojalo izžagamo pravokotnik 26 $\times$ 9.5 cm, — 10 cm od spredaj in 4 cm od zadaj izžagamo mali odprtini, v kateri potisnemo noge in jih prilipimo. Pod stojalo (4.5 cm od konca) pribijemo dve osi 14 $\times$ 1.5 cm, kolesa v premeru 4 cm so 1 cm debela in so v sredi prevrtana. — Ploskev pobarvamo rdeče, rob temno sivo in pritrdimo k osi z vijakom. (Med vijakom in kolesom je medena ploščica.) V stojalo

spredaj izviramo luknjo za 1 m dolgo, iz rafije spleteno vrstico. Na koncu vrvice privežemo rdečo leseno kroglico.

Št. 10 — A, B, C, D, E. — *Letala v hangarju.* — Hangar je iz 5 mm debele šperare

plošče. — Izrežemo 14×47 cm velik pravokotnik za tla, dve 14×11 cm veliki stranski steni in en pravokotnik 18×49.5 cm za streho. — Za ozadje s tremi okni prenesemo visoko A 1 na ploščo, in jo izžaga-

mo. — Vse dele hangarja prevlečemo z brezbarvnim lakom, vse vidne robove pa z modro barvo. — Na notranji strani (pred združitvijo) pribijemo na okna celofan papir. Ko smo pritrdili na deščico za tla stranski steni z medenimi vijaki, privijemo ozadje k tlom in stranskim stenam. — Streho privijemo tako, da se z ozadjem stika, spredaj pa leži 3.5 cm preko. — Za letala vzamemo za nosilne ploskve 4 mm močno ploščo, trup pa izrežljamo iz 2 × 2 cm močnih lat. — Na risbi 10 so pod B, C, D in E oblike v naravni velikosti. — Enokrilnik delamo po B 1—3. Za nosilno ploskev prenesemo risbo B 1 na deščico, jo izžagamo in zdrgnemo ploskev in robove z peščenim papirjem. Obenem konec krila proti ozadju položno zožujemo. Za trup odžagamo kosček late po B 2, prenesemo na dve nasprotno si ležeči stranici obliko zgornje in spodnje ploskve po B 3, na ostali dve stranici pa obliko stranskih ploskev po B 2. — Trup primerno izrežljamo in ga odrnemo s pešč. papirjem. — Na izgotovljen trup pribijemo, 1.5 cm od konice, nosilno ploskev. — Ozke robove nos. ploskve pobarvamo rdeče, napišemo ime in štev. letala modro, nato pa vse letalo prevlečemo z brezbarvnim lakom. Ko je suho, letalu na spodnjem delu trupa pritrdimo vozilo. Za to rabimo 5 cm dolgo, 6 mm široko progo iz pločevine. V sredini in na obeh koncih ploč. proge iztolčemo luknjo, nato pa oba konca 1.5 cm dolgo pravokotno upognemo. Z vijakom, ki ga potisnemo v srednjo luknjo, pritrdimo vozilo pri označenem mestu k trupu. Skozi spodnji luknji vtaknemo 3 cm dolg žičnat žebelj za os, na koncu potisnemo medena kolesca v premeru 1.5 cm in eno 7 mm veliko kovinsko ploščo, nato pa potolčemo konca žeblija na široko. — Pri ostalih letalih je izdelava ista. Drugi enokrilnik ima nos. ploskev po C 1, po C 2 stransko ploskev, po C 3 zgornjo in spodnjo ploskev trupa. Po C 2 naredimo pri trupu globoko zarezo, v katero prilepimo nosilno ploskev. Vozilo privijemo pri označenem mestu k trupu. — Za dvokrilnik izrežemo nosilno ploskev D 1 dvakrat. Za trup je D 2 oblika stranske ploskve. D 3 pa oblika zgornje in spodnje ploskve. Nosilne ploskve pribijemo 1 cm od konca k trupu. Vozilo privijemo za spodnjo nosilno ploskvijo k trupu na označenem mestu. — Pri četrtem

letalu je E 1 in 2 nosilna ploskev, E 3 je stranska ploskev in E 4 zgornja in spodnja ploskev trupa. Črtkanje pri prvi E 3 je vdolbinica za nos. ploskev, ki jo prilepimo vanjo. Črtkanje pri E 4 je vdolbinica za sedež pilota in potnika. Da letalo obesimo, pritrdimo v zgornjo ploskev trupa pri označenem mestu pri repu in sprednjem sedežu male medene kaveljčke (za nit). Če naredimo še vrtilno ploščo s stojalom, na katero obesimo letalo, pripravimo otrokom največje veselje.

Št. 11 — a, b — *Kroj za pleteno oblekco za 3 letno deklico.* — 11 = sprednji del, 11 a = zadnji del, 11 b = rokav s prerezanim sedelcem. — Pletemo desne petlje na pravi strani z modro volno, motive, gl. št. 2, pa z rdečo volno. — Za zapestnik pletemo: 6 vrst, — 1 vrsto menjaje, 1 modro 1 rdečo petljo, 1 vrsto rdeče — 1 vrsto menjaje, modro petljo in — 17 vrst modro. Zapestnik zložimo čez pol in damo vmes nabrani rokav. — Za ovratnik pletemo tudi tako progo in jo vstavimo ob vratu na isti način. Prej pa še razporek obkvačkamo z dvema vrstama gostih petelj z modro volno. V prvi vrsti vtikamo od leve, okrog modrih petelj za verižnim robom, da leže rdeče krajne petlje zgoraj. Pod ovratnikom potegnemo dolgo rdečo vrvico z rdečomodrim čopkom. — Spodnji rob krila zapognemo za 3 cm na levo stran. (Vse dele polikamo preko vlažne krpe preden jih sešijemo.)

Juvan Marjan:

JESEN NA DOMAČEM VRTU

V sadovnjaku smo večinoma že vse pospravili, obrali sadje in pograbili listje. Za enkrat nimamo tu dosti dela. Mnogo več pa imamo dela na cvetličnem in zelenjadnem vrtu.

Najprej pobereмо iz zemlje gomolje in čebulice dalij ali georgin, gladiol ali mečkov, kan, kal in drugih. Gomolje osnažimo zemlje, jih posušimo in spravimo v shrambe. Za kane, ki potrebujejo zelo suh prostor in precej toplote, vzamemo večje zaboje, v katere jih vložimo med suho jelovo žaganje ali šotni zdrob. Gomolji dalij so manj občutljivi in preneso zimo tudi v kleti.

Zato smo, ali pa moramo pobrati od rastline, ki ne preneso naše zime: lorbar, evonimus (japonski), muza, rožmarin, rožen-

Vozim sem, vozim tja. ... To ni tako prijetno. Naposled se lepo odpočijem in popijem skodelico bele kave, pa je zopet vse v redu.

Kolinska
IZREDNO IZDATNA
KVALITETNA CIKORIJA

kravt, palme oleandre, fuksije, dracene in nageljne. Vse te razpostavimo po stopniščih, vežah in sobah. Pozneje, ko bo nastopil hujši mraz, prenesemo vse rože v prostor, ki smo ga določili za prezimovanje. Ta prostor naj bo svetel, prebeljen in naj ima stalno temperaturo 6 do 10 stopinj C.

Na vrtu »preštihamo« gredice, obsekamo trate in pograbimo pota. Tudi opleti moramo vrt in ga očistiti suhih rastlin. Na prelopatene gredice pa posadimo hijacinte, tulipane in narcise. Da pa ne bodo čebulic napadle miši, jih prej povaljamo v miniju.

Tudi z zelenjadnega vrta prenesemo v primerno klet zelenjavo. Nekaj dni prej navozimo v klet par samokolnic dobre, presejane zemlje, v katero zakopavamo zelenjad. Zelenjava, ki jo nameravamo hraniti, naj bo zdrava, nepoškodovana in še ne popolnoma razvita, ampak šele v razvoju. Taka se namreč drži mnogo bolje.

Zelenjavo spravljamo v suhem, sončnem

in če le mogoče vetrovnem vremenu (burja), ki posuši vso vlago. Korenju, petršilju in zeleni potrgamo vso cimo in pustimo le srce. Ohrovту, zelju in endiviji pa potrgamo zunanje, pomečkane in nagnite liste. Repi pa odrežemo s cimo tudi srce. Če hočemo zelje, ohrovt, peso in repo shraniti v jame na vrtu, tedaj jih populimo, za hranitev v kupih pa posekamo. Posekano zelje lahko obesimo pod strop, kjer se prav dolgo drži.

Petršilj, korenje, por, črni koren in hren niso tako občutljivi za mraz in jih imamo preko zime kar na njivi. Občutno pa se pokvari, če je zima vlažna in delj časa brez snega. Tudi špinačo, rožnati in kodrasti kapus in motovilec lahko pustimo preko zime kar na prostem.

Za prezimovanje v jamah ali zakopih skoplremo na suhih prostorih 1—2 m široke in 30 cm globoke jame. Na dno položimo deske ali pa raztrosimo slame. Tudi stene moramo izolirati s slamo ali deskami, da ne

LJUDSKA POSOJILNICA V LJUBLJANI

r. z. z n. z. Ljubljana, Miklošičeva c. 6 (v lastni palači)

obrestuje hranilne vloge najugodnejše

**Nove in stare vloge, ki so v celoti vsak čas razpoložljive,
obrestuje po 4 %, proti odpovedi do 5 %**

pride zelenjava do vlažne zemlje. Sedaj nosimo repo ali drugo zelenjavo v jamo in napravimo pravilno piramido, ki pa naj bo nad površino zemlje le za 50—60 cm. Kup obdamo sedaj z deskami, slamo, listjem itd. in namečemo zemlje. Na vrhu pa postavimo snop slame, ki mora stati neposredno na zelenjavi in ga obdamo z zemljo samo s strani, da se lahko odvaja med bilkami slab in pokvarjen zrak. Okoli kupa skopljemo za deževnico manjše jarke. 30 cm debela plast slame, listja in zemlje vzdrži do 20° C mraza.

Prav ugodno prezimovališče je topla greda. Vanjo posadimo zelje, endivijo, karfiolo itd. Na zunanji strani damo stenano opaž, vanj pa zatlačimo listja. Okna pokrijemo s spleteno slamo in deskami. Če zapade sneg, to zadostuje, drugače pa moramo nametati na deske zemlje ali listja. Ob toplem vremenu moramo gredo previdno zračiti.

Tudi klet je odlična shramba za zelenjavo. Biti pa mora primerno suha in topla. Na tla nasujemo v krogu za ped visoko zemlje ali mivke. Nato polagamo zelenjavo, korenje, repo, peso, redkev itd. v krogu tako, da so korenine obrnjene proti sredi, nato zopet plast zemlje, potem zelenjavo. Ker pa se krogi vedno manjšajo, dobimo kmalu piramido.

Vsekakor pa moramo imeti vsaj nekaj zelenjave vedno v kleti, da nam ni potrebno vedno razkopavati jam. Če nimamo kleti, hranimo zelenjavo v zabojih z zemljo na prostoru, kjer ne zmrzuje.

Vsa prezimovališča pa moramo ob toplih dnevih zračiti, da se izmenja zrak in odpravi vlaga. Čim pritise mraz, pa prezimovali-

šča zapremo. Ko zračimo, pregledamo tudi vso zelenjavo in odstranimo vse nagnite dele, da se gniloba ne širi.

Na cvetličnem vrtu porežemo vsem visokim vrtnicam vezi, da jih morebitni sneg ne polomi. Teden ali dva po Vseh svetih pa pokrijemo vrtnice. Pri nas imamo navado, da položimo vrtnico v jamo in jo pokrijemo s prstjo. To pa je popolnoma napačno! Že sedaj v jeseni, še bolj pa spomladi, se nabira v jamah deževnica, da je taka vrtnica vedno v vodi, kar ji zelo škoduje, saj je znano, da ravno plesen in vlaga uničita največ vrtnic. Zato pripognimo vrtnico na gredo in poleg skopljimo jamo, zemljo pa porabimo za zasutje krone.

Za pokrivanje rabimo le navadno vrtno prst, listje, slamo in smrekove veje. Tudi nizke vrtnice je treba pravilno vzimati, da bodo brez škode prenesle zimo. Tem izrežemo vse še ne olesenele mladike, jim oskubimo listje in nasujemo okoli njih zemlje. Če rabimo listje, ga moramo pokriti s smrekovimi vejami, da ga veter ne raznese.

Češki vzgojevalec vrtnic Bähm priporoča, da vrtnice pred ozimtvijo poštropimo ali prebelimo z nepregostim beležem, kateremu dodamo na 10 litrov $\frac{1}{2}$ kg živinske soli. S tem zatremo vse zajedalce, ki bi spomladi napadali vrtnice.

Vrtnice, ki smo jih v jeseni posadili, moramo popolnoma pokriti (tudi steblo).

Še na nekaj naj ne pozabimo in to — na ptičke. Saj so dekleta splošno znana po svoji usmiljenosti, zato se tudi teh drobnih ptičic spomnite sedaj, ko jim gre za življenje. Saj spomladi nas bodo zopet zabavale s svojim žvrgolenjem.

Žobna pasta
Chlorodont vsebuje neko sol,

ki razvija pri vporabi kisik; ta povzroča v ustni votlini izločevanje slin in tako na najbolj naraven način skrbi za čistost in zaščito Vaših zob.

Žobna pasta
Chlorodont

Ako gre za zavarovanje pride v poštev le
Vzajemna zavarovalnica
LJUBLJANA • Miklošičeva 19

1. požar, vlom, nezgode, jamstvo, kasko, steklo, zvonovi; 2. doživetje, smrt; rente in dote v vseh možnostih; posmrtninsko zavarovanje »KARITAS«. Zavarujte sebe in svoje imetje vedno pri naši domači slovenski zavarovalnici.

Mestna hranilnica ljubljska

je največji pupilarnovarni
denarni zavod. Dovoljuje
posojila na menice in
vknjižbe. Za vse vloge in
obveze hranilnice jamči

Mestna občina ljubljanska